

טשענשטאכאווער צייטונג

Publ. J. Japellouška
Krakow
Sw. Anny 19

צאנזשטאכאווער פרייז 20 גראשען
פון יום טוב 20 גראשען
פון יום טוב 20 גראשען
פון יום טוב 20 גראשען

פרייז 20 גראשען
פון יום טוב 20 גראשען
פון יום טוב 20 גראשען
פון יום טוב 20 גראשען

צאנזשטאכאווער פרייז 20 גראשען
פון יום טוב 20 גראשען
פון יום טוב 20 גראשען
פון יום טוב 20 גראשען

פרייטאג 31 סעפטעמבער 1934

יוסף ורניה!
מפאת חג הבר מצוה של בנכם צבי, קבלו נא את ברכתנו הלבבית. זה ממנו רוב נחתו יעקב וקרולה שאיץ, אשר ופריידיל מנדלביץ, שמואל ובילד שאיץ היעלון.

את חברינו וידידנו **יוסף שאיץ ורעיתו** מפאת הבר מצוה של בנכם צבי הננו מברכים שיוכו לגדול לבן נאמן לעמו ולארצו. פיוויש סקרויניץ ורעיתו, פנחס גערשאנאוויטש ורעיתו, משה לעווקאוויטש ורעיתו היעלון.

גם אנו בין המברכים:
משה קורלאנד ורעיתו, צבי וואלמאן ורעיתו, יצחק הירשברג ורעיתו היעלון.

צו דער בר מצוה פיערונג פון זייער זון **צבי** שיקען מיר אונזערע ברכות און פריינד **יוסף שאיץ** און פרוי א הארציגען גליקוואונש. משה קאניארסקי און פרוי, יחיאל לאנדוי און פרוי, שלמה לייזערקאוויטש און פרוי היעלון.

אונזער קרוב, חבר און פריינד **יוסף שאיץ** און פרוי צו דער בר מצוה פיערונג פון זייער זון - ערציתם איהם פאר א גוטע זון פון ירושען פאלק!
בער שאיץ און פרוי, משה פערעצאוויטש און פרוי, בער קרושעפיצקי און פרוי היעלון.

לחג הבר מצוה של בנכם צבי ברכות לבביות!
חיים בער ניימאן ורעיתו, יחיאל מאיר יאקובאוויטש ורעיתו, יעקל אקלעוויטש ורעיתו היעלון.

יוסף ורניה היקר!
קבלו את ברכתנו המאלימות לחג הבר מצוה של בנכם צבי אהרן קרושעפיצקי ורעיתו, לייביש קרושעפיצקי ורעיתו היעלון.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה!
די גבאים פון דער חברה
„סומך נופלים“
מאכען בעקאנט, דאס היינאך ווערט געדאווענט אין די ימים נוראים
מיט די בעסטע בעלי תפלות אין זאל „ראומאאיטאשטשוי“ (פריזער, הארמאניא) קאטעדראלנא 13
בילעטען פאר פרויען און מענער שוין צו בעקומען ביי ה' א. שצער, גארבעלדי 22, אין געשעפט און ביי ה' מ. ד. גאטיינער, אגראדאווא 4.

קניג טעאטער „אמלאנטיק“ נאך 3 גאסטשפילען פון בעריהמטען הארשט ווער קליינקונסט טעאטער מיט די שטערן פון ירושען רעזיטענטער (ויס א. ב.): חנה גראספער, ליילי ליליאנא, מאלווינא ראפער, דוד לעדערמאן, לעאן ליבגאלד, הערמאן פעניג-שטיין, זישע קאץ און אייזיק ראטמאן.
היינט, פרייטאג 9 אונטער מארגען, שבת 9 אונטער מארגען, שבת 4 נאכמיטאג אויף טיש בענק!...
פארשטענדיג נייער רעוועלוציע-פראגראם אין 2 טיילען, 22 בילדער
פארשטענדיג דור ביגעמאן, קאנפערנאטייער, ת. פעניגשטיין, אינספ. ר. מארסלאו, ביים קלאוויר פראם. מ. ראב. בילעטען-פארשערקייף אין דרוק. פון ח' באטשאן, שבת ביי דער קאסע. שבת בייטאג ביליגע פרייען.

תל - חי!
אונזערע אחות **חיה שוק**
צו איהר אפסאך נאך אמעריקא היינשען א גליקליכע ריווע.
די אחיות פון צוור „כרמל“ מרים, רבקה, אהבה, אסתר, קרסלה, קיילע, עלע, שרה, חיה. היעלון.

להבתנו **חיה שוק** נסיעתה לאמריקה דרך צלחה מברך: הודע של קרן-תל-חי בולען.

בעקאנטשאונג פון „מורחיי“
עס ווערט בעקאנט געמאכט, אז אין **ניי - געעפענטען לאקאל פון „מורחיי“** ואלע 10, פראנט זענען שוין צו פערדינגען פלעצער פאר פרויען צו דאווענען אויף די קמענדע ימים - נוראים. דער לאקאל בעשטעט פון 4 גרויסע, בעקומענע צימערן. עס וועלען דאווענען ערשטקלאסיגע בעלי תפלות. די צאל פלעצער איז בערגעניש.

א הארציגע בלייב-געזונד
ווינשען מיר צו אונזער אפגאהר נאך ארץ ישראל אלע חברים פון האנדווערקער-פעריבאנד, דעם לעדער-צען, משפחה, ווי אויך אונזערע פריינד און בעקאנטע.
גלייכצייטיג דאנקען מיר הארציג דעם לעדער-צען און דער פערוואלטונג פון האנדווערקער-פעריבאנד אין די אלע, וועלכע האבען מיר צוגעטיילט פבור אין מיין געזענדיגטע אונטער.
יוסף ווייס און משפחה.

אחות חיה
נסיעתך לאמריקה תחזיקי בעבורך בער רעיונו הקדוש. תל-חי!
מפקדת וקן בית-ר בולען

ווייעלדיג!
צו דאווענען אין די ימים נוראים. אויך ווי אלע יאהר, אויך אויך **מזרחי** אין דער היינאך ארדענט אין דער פאר מענער און פרויען. פלעצער צו מער-דינגען יעדען טאג אין דער יבנה-שולע. בעמערקונג: פאר די פרויען, וואס וועלען נישט אויסגעקויפט ווערען בילעטען, וועלען קיין פלעצער נישט רעווערוירט ווערען.

א הארציגע פאהר-געזונד
ווינשען מיר אונזער אקטיווען מיטגליד און חבר **יוסף ווייס און פרוי** צו זייער אפגאהרען נאך ארץ ישראל. זאלען זיי אין אונזער אלט - נייער היים געפונען גליק און אריאם גוטס. די פערוואלטונג פון לעדער-צען אין טשענשטאכאווער.
לשמוע אל הרנה ואל התפלה.
דערמיט ווערט בעקאנט געמאכט, אז אויך ווי אלע יאהר ווערט אויך געדאווענט ימים נוראים אין מיין פון הרב ר' פיוויש קורלאנד, אלע 16 וואס עס וועלען דאווענען ערשטקלאסיגע בעלי תפלות. בילעטען צו בעקומען אין מיין, אלע 16, יעדען טאג פון 7-8 פריה און פון 7 ביז 9 אונטער. בעמערקונג: עס ווערט געבעטען צו קומען זיך איבערצייגען צו די ערשטע סליחה זונטאג 6 פריה.

אונזער שוועסטער און שוועגערין פרוי, **שפרה זעלקאוויטש** צו איהר פערלאנגט מיט ה' אהרן וואלעוויטש' לטוטאווער א הערצליכע מול-טוב און א גליקליכע נאכקומען היינשען:
ברוך יעקב זעלקאוויטש און פרוי, שלמה לעסמאן און פרוי היעלון.

די הארציגע ברכות אונזער לעבער שוועסטער און שוועגערין פרוי, **שפרה זעלקאוויטש** צו איהר פערלאנגט מיט ה' אהרן וואלעוויטש' פאר פארמיליע, יהושע יעקב דאווידאוויטש און פרוי היעלון.

אונזער געשעפטס-פריינד און שותף ה' **ברוך זעלקאוויטש** צו דער פערלאנגט מיט ה' שפרה פרוי, **שפרה מיט ה' אהרן וואלעוויטש** פון לטוטאווער ווינשען מיר מול-טוב און פילע נחת און פריינד.

לייב בערקאוויטש, פרוי און שוויגער קלמן קאסריעל און פרוי היעלון.

DR. MED.
MARJA KOHN-SZAJNOWA
powróciła
CHOR. KOBIECE i AKUSZERJA
Aleja Wolności 3-5.
przyjmuje od 9 do 10 rano i od 3 do 6 po poł.

Cukiernia Kawiarnia
daw. „METROPOL“
Piłsudskiego № 11
zostaje wznowiona z dniem 1 września 1934 r.
Codziennie KONCERT — DANCING
przy doborowym zespole muzycznym.
Obsługa uprzejma. — Wyroby własne. — Ceny umiarkowane.

אונזער פריינד **פיוויש מאשקאוויטש** צו זיין חתונה מיט פרוי, **חייקע לעבענמיר** א הערצליכע מול-טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען היינשען:
ירחמיאל וויגאדוקי, פרוי און קינד היעלון.
את שארתנו **חייקע לעבענמיר** לבואה בבית הנשואים עם ב"ל פיוויש **מאשקאוויטש** הננו מברכים שאושר ועושר ילוך אותם תמיד. חיים באבראוויטש ורעיתו יעקב באבראוויטש (בן מאיר) ורעיתו.

אונזער קוינע פרוי, **חייקע לעבענמיר** צו איהר חתונה מיט ה' פיוויש **מאשקאוויטש** ווינשען גליק און צופרידענהייט שפען משה העבער און פרוי. חיים באבראוויטש, משה באבראוויטש.

מעלדונג.
די ה"ה מרדכי פאלאניעץ און שלום פייטעל ווערען צוליעב זייער נישט-טאקטישער האנדלונג אפגעשטעלט פון זייער טעטיגקייט אלס מיכגלידער פון צען ביז דער אלגעמינער פערזאמלונג. צווייטער שניידער-צען אין טשענשטאכאווער.

מיט טיעפען צער און וועהטאג האב איך אויפגענומען די ידיעה וועגען פריהצייטיגען טויט פון די האנדווערקער-טהוער און אקטיווע מיטגלידער נ"ע **אברהם זקן פרידמאן, אברהם יחוקאל ווארהאפטיג, און רפאל רימאנט** און דריק אויס די איבערגעבליבענע פאמיליעס דעם טיפסטען מיטגעפיהל, חדרה, ארץ-ישראל. **העניך פרוי.**

האללא! ווייעלדיג און אומגעגענד!
די דרוקעריי „פאספיעשנא“
מ. פיי פער, וויעלון, פלאץ לעגיאנוב 14 №
מאכט איבערראשענד ביליג
וואו ניש = קארטען
אויף ראש-השנה און יום-כפור צו זעהר ביליגע פרייען. די דרוקעריי „פאספיעשנא“ פיהרט אויס אלערארט דרוק-ארבייט, הן יודישע הן פוילישע שניצל, סאליד, מיט געשמאק און קאמפארט, לויט דער לעצטער טעכניק און בוכבינדעריי. קומט און איבערצייגט אייך ביליגע פרייען.

ערקלערונג.
היות ווי מיר האבען עטליכע מאל גערופען די דאמען-מאנאזשן שניידער וועגען אראמאזיאציע-אלע פראגען און צוליעב זייער אייגענער שולד האט עס נישט צוגעפיהרט צו קיין רעוולוטאט, ערקלערען מיר עמענטליך, אז מיר נעמען אראב פון זיך די פערזאנלעכקייט פאר דער טעטיגקייט פון דער אויבערדערמאנטער סעקציע. צווייטער שניידער-צען אין טשענשטאכאווער.

דעם טיעפעסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער לאנגיעהריגען מיטגליד **ה' יצחק אופנער** צוליעבן טויט פון זיין פאטער **צבי זאב** המקום יחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים. די גבאים, קאמיטעט און מתפללים פון דער שוה" „אהל יעקב“, אלע 4.
אונזערע פריינד ה' **יצחק אופנער** און פרוי צוליעב דעם טויט פון זייער פאטער און שוויגערפאטער **צבי זאב** דריקען מיר אויס אונזער טיעפעסטען מיטגעפיהל, זאלט איהר מעהר נישט וויסען פון קיין צער. ב. באטשאן און פרוי.

עס ווערט געזוכט א פרייליך
מיט פראקטיק אלס פערקויפערין אין א געשעפט זיך ווענדען אין רעדאקציע פאר א.
צו פערקויפען א ספר - תורה
אין גוטען צושטאנד און פון א סופר הגון. זיך ערקויפערען אין רעדאקציע פאר כ.

טאָמער דאָך!

י. צהר, וויען.

סימוני נעמען א סוף.

דאס יודישע געזעלשאפטליכע לעבען איז ביי אונז די לעצטע יאָהרען גע- ווארען הפקר. פערשידענע פאליטיקער און אומגעבעטענע געזעלשאפטליכע טהוער האבען זיך דורך אלערליי אומ- וועגען ארויסגעכאפט און אנגעזעצט אויפ'ן יודישען פאָלקס-קערפער און ער- קלערט זיך אלס אונזערע פארשטעהער. געוועהנליך שטעהען נישט אַזעלכע „פיהרער“ אונטער דער קאָנטראָל פון דער יודישער עפענטליכקייט, מי יאמר להם מה תעשו, זיי שטעהען טאָק ניד- ריגער פון יעדער אַרט קריטיק און זיי ברענגען דעם יודישען פאָלק בלויז חרפות און בזיונות. אויב זיי ברענגען אַמאָל טובות פאַר אַ יחיד, טאָ פיעל מעהר שאַרען דעם פּלל-ישראל.

ס'איז שווער צו גלויבען, אָבער עס איז אַ פאַקט. אַזאָ עהנליכער פאָל האט אויך פאַסירט מיט'ן בעוואוסטען ציו- ניסטישען פאַרשטעהער ה' יצחק גרינ- בוים, וואס איז געשטאַנען אין דער שפיץ פון דער ציוניסטישער בעוועגונג אין פּוילען. יצחק גרינבוים האט פער- לאָזט פּוילען און נישט געלייגט זיין סיי-מאַנדאַט. אַזאָ טהאַט איז נישט אַנדערש אויסצושטישען ווי נאָר מיט שנה עקיקלית את האשירת. די פאַר- טיילישע שנה, ווייזט אויס, שטעהט ביי איהם העכער ווי די יודישע בלוי- טיגע אינטערעסען.

ביי די לעצטע סיי-וואַהלען האט דער גאַנצער יודישער נאַציאָנאַלער פּלאַק אַדורכגעפיהרט אַחוץ גאַליציע- צוויי סיי- דעפּוטאַטען. איינער איז געווען ה' גרינבוים און דער צווייטער- ד"ר ראָזענבלאַט פון לאָדז. וואס פאַר אַ דעפּוטאַט ד"ר ראָזענבלאַט איז, איז אַ סוד פאַר גאַנץ בראַד, ער קומט נישט אין בעטראַכט אלס דעפּוטאַט, ער איז נישט טעטיג און איז נאָך קיי- נאָך. נישט געווען טעטיג, נישט אויפ'ן געביצט פון סיי-מאַנדאַט און נישט אויסער'ן סיי-מאַנדאַט. ער האט בלויז אַ חוקה אויף דעם בענקיל. איז דאָך נאָר געבליבען דעם גאַנצען פּוילישען נאַציאָנאַלען יו- דענטום איין גרינבוים. טאָ ווי אַזוי האט ה' גרינבוים געוואָלט צו פּרע- זען פּוילען און נישט איבערגעבען זיין מאַנדאַט דעם נאכפאלגער פון דער גע- מיינזאַמער ליסטע, אויף וועלכער עס האט געוועהלט דאס נאַציאָנאַלע יודע- נטום אין פּוילען?

שטימט צו זיין מנהיגים ביים יודישען פּאַלק. זאלען זיי וויסען, אַז זיי נעמען אויף זיך די גרויסע אַחיות פאַר דער צוקונפט פון יודישען פּאַלק. שלום! דאָרף זיין דער דעווז פון אַלע יודען אויף דער וועלט, צו וואס פאַר אַ פאַרטיי זיי זאָלען נישט געהערען. קורם פל מוז אפער ווערען שלום אין דער ציוניסטישער כחנה גופא. עס איז שוין די העכסטע צייט. טאָמער דאָך!

ש

די וואָך זענען אַנגעהאַלטען געווא- רען צוויי גרויסע צוואַמענזאָהרען פון ציוניסטישען. איינער אין ווארשא פון די פּוילישע ציוניסטען און איינער אין קרא- קא פון וועלט-פּערבאַנד. אויף ביידע צוואַמענזאָהרען איז די הויפט פּראָגע- געווען דער אַזוי-נויטיגער שלום, וואס דאָרף אַריינגעפיהרט ווערען אין דער ציוניסטישער כחנה און, ווי די צייטונ- גען בעריפּטען, איז אויף ביידע צווא- מענזאָהרען, איבערהויפט אויפ'ן קרא- קאווער צוואַמענזאָהר, געפאַסט געווא- רען אַ רעזאָלוציע, אַז דער שלום אין דער ציוניסטישער כחנה מוז אַדורכגע- פיהרט ווערען פאַר יעדען פּרייז.

אויף וויפיעל דאס וועט זיך לאָזען איינפיהרען אין לעבען, וועלען מיר זעהען אין דער נאָהנטער צוקונפט, ווייל ליידער מוז מען פעסטשטעלען, אַז ביי אונזערע היינטיגע פיהרער איז דער שלום געדאַנק נאָך נישט רייף, ער האט נאכנישט אַריינגעדרינגען אין זיי- רען ציוניסטישער כחנה און אפילו זיי רעדען וועגען שלום, האבען זיי אין ווינען מלחמה. אונזערע פאַרטיי-פיהרער זענען געווארען דיפּלאָמאַטען און האבען זיך אויסגעלערנט רעדען מיט צוויי שפּראַ- כען.

דער דאָזיגער שלום איז דאָך אפער אַ לעבענס-פּראָגע פאַר'ן יודישען פּאַלק אין אַלע וועלט-טיילען. וואו מיר גע- פונען זיך נאָר וויל מען אונז פּערטי- ליגען, אונזערע שונאים מעהרען זיך פון טאָג צו טאָג. זיי פּלאַנען צוואַ- מענזאָהרען, אויף וועלכע זיי וועלען אויסטראַכטען תּחבּילות, ווי אונז צו פּערניכטען. אין דער זעלבער צייט ריי- סען מיר זיך אַרום צווישען זיך. אַמאָל איז כּאָמט די ציוניסטישע פאַרטיי געווען אַנ'איינהייטליכע, צע- מעטירטע אַרגאַניזאַציע. היינט צו טאָג אפער, זענען אפילו אין דער אַלגעמיי- נער ציוניסטישער אַרגאַניזאַציע פער- האַנען אַבזויגונגען און שפּאַלטונגען. די בייזע אַמפּיזיעזע פיהרער ווילען נישט מקפיד זיין אויף אַ קיצו של יוד, נאָר פיהרען דערצו, די שפּאַלטונ- גען און רייבונגען צו פּערגרעסערן. אַ תּהו ובהו הערשט אין אונזער לע- בען. אַזוי ווי ס'זעט אויס אין די הויפט פאַרטיי-אינסטאַנצען, אַזוי זעהט אויך אויס אויף די ערטער גופא. אויב עס וועט נישט זאָפּאַרט קומען אַ ראַ- יקאַלע ענדערונג וועט זיין זעהר שלעכט מיט'ן ביסעל יודען.

דער דאָזיגער שלום מוז ווערען אַ פאַקט. דאָן מוז אויך ווערען געפּלאַנט, אַז מען זאָל זיך נאָך קאַנען צונויפּער- דען מיט די יודען, וועלכע געפינען זיך אויפ'ן האַלב די ציוניסטישע אַרגאַ- נזאַציעס, און שטעהן אָבער אויפ'ן באַ- דען פון די נאַציאָנאַלע אינטערעסען פון יודישען פּאַלק. ווייל ווען די שווערד ליגט אויפ'ן האַלב, איז נישטאָ קיינ אַרט פאַר קיינליכע, נאַרישע פאַרטיי-הש- בונות.

זאלען דאס דאָזיגע געדענקען די אַלע, וועלכע דער גורל האט זיי בע-

שוין צוויי יאָהר ווי ה' גרינבוים האט פּערלאָזט פּוילען און דער סיי-מאַנדאַט איז נאָך נישט בעזעצט. ס'איז טאָק אמת, אַז דער סיי-מאַנדאַט ווייניג טעטיג, אָבער צי האבען דען נישט די יודישע דעפּוטאַטען מעהר צו טהון, צו אינטערעווענירען מחוץ לסיים ווי זיי האבען צו טהון אין סיי-מאַנדאַט מיר ווייסען דאָך, אַז מיר האבען נאָך נויטיגער אונזערע סיי-מאַנדאַט- טען אויסער'ן סיי-מאַנדאַט. ווי לאָגט איז דען ווי אַלע פאַרווינצער ציוניסטען-פאַר- שטעהער זענען געלאָפּען צו לייבעלע מינצעבערג קיין לאָדז, אַז ער זאָל אינ- טערווענירען פאַר אונז? ווער איז אין דעם שלדדיג, אויב נישט גרינבוים? דאס מוז אַנגערופּען ווערען אונזער- אַנטוואַרטליכקייט. דעם דעפּוטאַטען- מאַנדאַט, וועלכען מיר האבען אָנפּער- טרויט ה' גרינבוים איז נישט בלויז געווען דערויף אַבזאָרדעמען יעדען חורש די דיעטע פון 1000 זלאָטעס, אפילו ווען מיט די 1000 זל. ווערען געדעקט פאַרטיי-חובות! דער מאַנדאַט איז געגעבען געווארען צו פּערטיידי- גען די בלוטיגע יודישע אינטערעסען. אויב ה' גרינבוים האט פּערלאָזט פּויל- לען, האט ער געדאַרפט זיין מאַנדאַט איבערגעבען זיין נאכפאלגער פון דער זעלבער ליסטע-פאַרשטיין. און אויב פאַרשטיין וואָלט נאָך פּוילען נישט געקומען, וואָלט ער זיין מאַנדאַט אי- בערגעבען אַדוואַקאַט האַרנלאָס. אָבער אַזוי האַנדלען ווי גרינבוים האט עס געטהון הייסט הפקר פיערטושקע. אַזאָ האַנדלונג האבען מיר געקענט ערוואַ- טען פון נישט-פּעראַנטוואַרטליכע פאַר- גרינבוים'ס פּערלאָג, אַז פאַרשטיין זאָל איהם אונטערשרייבען אַ דעקלאַראַ- ציע, דאס ער וועט אין סיי-מאַנדאַט גען זיין שיטה, איז נישט מעהר ווי אַנ'אויסרייד, ווארום גרינבוים קען גאנץ גוט פאַרשטיינען און ווייסט, אַז ער קען איהם אַנטרויען. גרינבוים וויל זיך נאר אַרויסדערהען. צווייטענס האט דאָך אַדוואַקאַט האַרנלאָס, וואס גרינ- בוים געשטעהט איהם איבערגעגעבען דעם מאַנדאַט, אָפּען ערקלערט, אַז גרינבוים'ס שיטה האט שוין אין פּויל- לען באַנקראַטירט און איז נישט מעהר אַקטועל. דריטענס געהער דאָך דער מאַנדאַט מאַראַליש פאַרשטיינען און נישט גרינבוים'ען, ווייל דער לעצטער האט דאָך מיט זיין עהרען-וואָרט גע- ראַנטירט פאַרשטיינען, אַז אויב עס וועט נישט מעהר אַדורכגען אויף דער פּעראַנטיגער ליסטע ווי צוויי דעפּו- טאַטען געהער איינער צו פאַרשטיי- נען. פאַרוואָס האט אוא גרינבוים נישט פּערלאָנגט פון פאַרשטיינען אַזאָ דע- קלאַראַציע איידער זיי זענען געאַנגען צו די וואַהלען, נאר באַכ'ן אויסנאַנג פון די וואַהלען, ווען גרינבוים האט געדאַרפט דעם מאַנדאַט אפטרעטען פאַרשטיינען, איז דער תּירוץ געבוי-

קין האַנדווערקער קארטען. איצט זענען ווידער אַרויס צוויי נייע גזירות, וועלכע וועלען פּערשא- פען מענשען און געזעלשאפטען גרויס ענמת נפש:

גזירה נומער 1. עס איז אַרויס אַ פּעראַרדנונג, אַז כדי איינצוצורדנען בלימעל-טעג, וועט מען מוזען אַדורכפיהרען פּערשידענע פאַרמאָליטעטען און דער עיקר, אַז קינדער ביז 18 יאָהר וועלען זיך נישט טאַרען פּערנעמען מיט'ן זאַמלען. איהר פּערשטעהט אַ צרה? אַזוי זענען פאַר- געקומען בלימעל-טעג 5 מאָל אין דער וואָך און יעדע געזעלשאפט אָדער אינ- סטיטוציע האט איינגעאָרדענט כאטש אַ פאַר טיץ בלימעל-טעג דורכ'ן יאָהר.

מען האט אַרגאַניזירט אַ פאַר טיץ קינדער, וועלכע האבען אָפּגעריסען די טאַשען ביי די דורכגעהער און דאָ פּלוצים אַזאָ גזירה. זי איז דאָך עלול אומצוברענגען אַלע געזעלשאפטען און אינסטיטוציעס, פון וואס וועלען זיי זיך איצט אויסהאַלטען? סייידען פון מיטגלידעס-בייטראַג, וועלכען קיינער, אפילו די פּערוואַלטונגס-מיטגלידער צאָהלען נישט פון כמה שנים.

אמת טאָק, אַז דער עולם וועט פרייער אפטרעטען, ער וועט זיין זי- כער אַדורכצוגעהן רוהיג די גאַס. וואס וועלען אפער טהון די געשווארענע פּלל-טהוער און די פּערשידענע געזעל- שאַפטליכע קאַלעפּי? איז דאס נישט קיין ביטערע גזירה? גזירה נומער 2. מען וועט בעשטראַפט ווערען פאַר טיטולירען זיך מיט אַ פאַלשען טיטול און די גזירה וועט ויכער אַרויסרופּען אַ געוואַלדיגע מהומה.

יעדעס יונגעל, וואס האָט געצענדיגט אַ נימנאָזיע און האט בדעה געהאַט צו געהן אין אוניווערזיטעט, רופט מען שוין: פּאַניע מצענאַשע, פּאַניע דאָק- טאָזשע, פּאַניע אינזשיניעזשע, ווער אַ שמועסט יונגלעך, וועלכע האבען אַ שייכות מיט אַ רעדאַקציע, צי זיי זע- נען וועזער, אָדער זיי האבען אַ גליד- שוועסטער-קינד, וועלכער האט אַמאָל אָנגעשריבען אַ גאַטיץ, רופּען זיך דאָך שוין פּאַניע רעדאַקטאָזשע. איך קען איינעם, וועלכער געהט אויף לווינת נאָך געקלאָנגען, אויף תּחנות נאָך גראַטואַציעס, כאָטש דעם טעקסט שרייבט איהם אַן אַנאַדערער, און פּונדעסטוועגען טיטולירט ער זיך: פאַ- נייע רעדאַקטאָזשע.

איינער אפילו האט, בעת ער האט זיך געלאָזט אריינאיהען א טעלעפאן

ווייטער אָהן זייער פאַרשטעהער. מיר ווייסען נישט מה ילד יום און אויף די גאַליציעזער דעפּוטאַטען קען מען זיך נישט פּערלאָזען, ווארום זיי זיצען אין גאַליציען, ווייט פון אונז. יעצט מוז אלזא קומען די ענטשיידונג.

אַכטונג הויזווירטינס!

אויף די קומענדע ימים טובים בענוצט צום באַקען נור די זייט 50 יאָהר אויספּרובירטע און בעקאַנטע

פּראַשקעס צום באַקען פון דר. עטקער BACKIN CUKIER WANILJOWY

ווי אויך אונזערע בעקאַנטע איילען צום באַקען: OLEJEK CYTRYNOWY, OLEJEK MIGDAŁOWY, OLEJEK WANILJOWY, OLEJEK RUMOWY, OLEJEK POMARAŃCZOWY גלייכצייטיג בעמערקען מיר, דאס אין דער לעצטער צייט ווערען ווידער פּער- קויפט פּראַשקעס צום באַקען, וואס זענען זעהר עהנליך צו אונזער פּאַקונג. און די אויפּשריפט ד"ר א. עטקער. דאָן קאנט איהר זיכער זיין, אַז דאס געבעקס וועט אייך געראַטען און ר'וועט נישט האבען קיין פּער- שטערטען יום טוב.

מיט אכטונג DR. A. OETKER.

כל הקודם זוכה!

אין לער שוהל, אהרל יעקבי, 1 טע אלצע 4 איז דאָ צו פּערדינגען פּלעצער פאַר מענער און פּרויען צו זאָוונען די ימים-נוראים און אַ גאַנץ יאָהר. רעפּלעקטאַנטען קאַנען זיך ווענדען פון היינט, דעם 28 שפּרפיטן און ווייטער פון 4-5 א זייגער נאכמיטאג אין אונזער שוהל. די פּערוואַלטונג.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה.

דערמיט זענען מיר מודיע, אַז ווי אַלע יאָהר ווערען אויך היי-יאָהר פּערקויפט פּלעצער פאַר פּרויען צום דאָווענען אין די ימים-נוראים ווי אויך די גאַנצע ימים-טובים און סליחות אין יאָקאָל פון ביהמ"ד, אַגודת ישראל" קאַטעדראַלנאָ 13 № וואו עס וועלען דאָווענען בעריהמטע בעלי-תּחבּילות. די פּרויען, וואס ווילען דערהאַלטען זייערע פאַריעהריגע פּלעצער ווערען גע- בעטען זיך מקדים צו זיין, כדי זייערע פּלעצער זאָלען נישט פּערקויפט ווערען. ועד דביהמ"ד, אַגודת ישראל". פ. ס. יעדען טאָג פון 4-9 אַמטירט א מיטגליד פון ועד אין יאָקאָל פון ביהמ"ד, וועלכער פּערקויפט פּלעצער.

פּערקויף פון אַלערליי שטרימפּף און סקאַרפּעטען צו קאַנקורענץ-פּרייזען. B. GOLDFARB NOWY RYNEK 2.

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אַז מאַרגען, שבת, ד. 1 סעפטעמבער (כ"ד אלול) 8 א זייגער פריה אין אייגענעם יאָקאָל אלצע 12, וועט פּאַרקומען אַ פּייערליכע חוכרה פאַר דער נשמה פון פּערשטאַרבענעס פּעריננסטלען האַנדווערקער-טהוער און ג. תּחבּו-פּרנס אויף דער חוכרה פּערבעטען מיר אַלע האַנדווערקער, פּריינד און בעקאַנטע פון פּערשטאַרבענעס. פּערוואַלטונג פון צענטר. האַנדווערקער-פּעריבאַנד אַבטיילונג אין טשענסטאָוואָ.

אין פּאַטער'ס וואוינונג, וועלכער איז אַ סוחר, אויך אויסגעגעבען זיך אין טעלעפּאָן-בוך, אַז ער איז אַ רעדאַק- טאָר, כאָטש יענער האט אַ שייכות צו זשורנאַליסטיק, ווי אַ קאָזאַק צו הרוס. נאָר וואס דען? נאָרנישט. היות ער האט אַ קאַלענדר, וועלכער שרייבט אין אַ צייטונג, האט ער איהם אַמאָל אונ- טערגעשריבען אונטער זיינס אַנ'אַרטי- קעל, מיליא און ער שוין געווארען אַ פאַר רעדאַקטאָר.

כ'רעד שוין נישט פון די בעהעל- פּערס, וואס אויף היינטיגען לשון היי- טען זיי פּראַפּעסאָרען. בקיצור, יעדער צווייטער איז אַ טיטולירטער. איצט אָבער, ווען מען וועט זיך מו- זען טיטולירען לויט דעם ריכטיגען פּאַר- וועט מען דאָך געוואויר ווערען, אַז דער פּאַר רעדאַקטאָר מוז נייהען חדר אריין און דער פּראַפּעסאָר מוז שלעפען דעם יונג אין חדר אריין.

ווי איהר זעהט-פּעריננסטיג מיין שכן -זענען די נייע גזירות פאַר אַ סך מענשען אַ ביטערער גזיר-דין, אמת, טאָק, אַז פאַר ווינציגע וועט עס זיין אַ ישועה, פאַר'ן רוב אָבער אַ פינסטע- רע ביטערע גזירה...

סמאָל

יודען אין אלזשיר

פון ה. לאַנג.

אלזשיר איז נאָהנט צו יענע ברע- געס פּוּנ'ס מיטלענדישען ים, וואס גרעניצען זיך מיט'ן גיבראַלטאַר וואס איז יעצט אונטער ענגלאַנד'ס הער- שפּאַט און וואס גלייך דערביי איז און איין זייט די שפּאַנישע מאַראַקאָ און פון דער צווייטער זייט-שפּאַניע גופא. די גרעסטע צאהל יודען פונ'ם אלזשי- רער טייל פון נאַרד-אַפּריקאַ, אַזוי ווי די יודען פון אַלע מאַראַקער שטעט אויף די גרעניצען פון שפּאַניע, זענען פּערדין; שטאַמען פון די יודען, וועל- כע מ'האַט אַרויסגעטריבען פון שפּאַניע מיט אַבער פיער הונדערט יאָהר צו- ריק.

דאָן איז די מוזולמאַנישע מאַראַקאָ און טאַקיי די שטאַט קאָנסטאַנטין פון אלזשיר, געווען אַנאַרט פאַר אַברוה פון די פּערטריבענע יודען פון דער קריסטליכער שפּאַניע. אַנאַברוה פאַר קליינע וויילעס, קורצע פּעריאָדען, גיהנום-פּיערען פון האָס האַבען זיך דאַרט שפּאַנדען אויף יודען ביי יעדער פּאַליטישער אומבעקוועמליכקייט פאַר די הערשער און רעליגיעזע אַנפּיהרער פון יענע געגענדען.

דאַכט זיך, גענוג יאהרען פון הושך, בלוט, פּערטרייבונג און אינקוויזיציעס, האַבען יודען אַדורכגעלעבט אין דער קריסטליכער שפּאַניע. פּונדעסטוועגן האַבען זיי מעהר ווי איינמאַל געהויבען די אויגען פון דער מוסולמאַנישער מאַ- ראַקאָ און אלזשיר צוריק צום גיבראַל- טאַר, צוריק צו אַלע גרעניצען פון שפּאַניע.

זיי זענען אַבער געבליבען דאַרט - אין מאַראַקאָ, אין אלזשיר, אין אַנאַרד- אַפּריקאַ און פון זיי שטאַמען די יעצ- טיגע יודען פון אלזשיר מיט איהר שטאַרט קאָנסטאַנטין.

געווען זענען יודען אין אלזשיר אויך אין פּריערדיגע דורות, לאַנג פאַר דעם גירוש פון שפּאַניע. די געשיכטע ווייזט אָן אַז יודען האַבען געלעבט אין אלזשיר אַפילו אַזוי ווייט צוריק ווי פאַר'ן צווייטען חרובן פון בית-המקדש. שפּע- טער זענען געקומען די צייטען פון רוימישער קריסטליכקייט און צייטען פון מאַכענדענישע הערשאַפטען, דורות פון סולטאַנען און שקלאַפּען; און אין מיטעלאַטער, אין צוועלפטן יאָרהונ- דערט, זעהט מען שוין אלזשירער יו- דען אין אַפּגעצוימטע געטאַס. איין דינאַסטיע האַט דאַרט אַפילו געצויגן- גען די יודען זיך אַפּצושטעלן מאַכענ- דעניש. האַבען אלזשירער יודען נאַר אַ סך אייגענע מאַרטירער, אייגענע יאהר- צייטען, אייגענע געזעצן-טעג פון רדי- פּות און שחיתות אויף זיי.

אַ יאהרצייט ווייט אויף דערט אַבגעהיט נאָך אַ יודישען מאַרטירער אַהרון, ער איז געווען אַ מין פּרעמיער פאַר דעם סולטאַן פון זיין צייט-העכער טויענד אַ יאהר צוריק, ס'איז געקומען צו אַ רע-

וואַלט געגען דעם סולטאַן און דער „שני מלך“ איז געווען פון די ער- שטע צו ווערען אומגעבראַכט. אלזשי- רער יודען האַבען פּערהייליגט זיין אַנדענק, פּערהאַן ביי זיי „ימי אהרן“, נישט איין טאַג, נאַר אַ גאַנצע וואָך פון יאָהרצייט-טעג. און אַ ספּעציעלע תּפילה איז פּערהאַן צום אַנדענק פון דעם אהרן.

קאָנסטאַנטין, וואו דער פאַנגאַס איז יעצט פאַרגעקומען איז פון די עלטסטע שטעט אין אלזשיר און די יודישע קהלה אין קאָנסטאַנטין איז פון אַלד- עלטסטע אין גאַנץ נאַרד-אַפּריקאַ; קאַנ- סטאַנטין האַט אַמאָל געהאַט אַ ישיבה, וואס האַט אַרויסגעגעבען בעריהמט-גע- ווארענע רבנים פאַר דער פּערד'ישער וועלט און די ישיבה איז אונטערגע- גאַנגען אויך נאָך אַ פאַנגאַס, אַנאַפּאַל פון מוסולמענער.

אויך דאַמאַלס איז געוואָגט געווארען ווי מ'זאָגט עס יעצט, אַז מוסולמענער זענען געווען אין אויפגענונג, ווייל יודען האַבען פון זיי געוואָקסן בעת זיי זענען געווען אין מיטען פון אַ תּפילה אין זייער מאַשע.

די אַהין אַנגעקומענע יודען פון שפּאַניע זענען געווען מעהר געלערנטע ווי די יודען, וועלכע זיי האַבען דאַרט געפונען. די פּרישע שפּאַנישע געמיינ- דעס זענען געוואקסען.

און עס איז אַפילו געווען, אַזוי מיר האַבען עס יעצט אומגעטום אויף דער וועלט, אַ בעוונדערע גרופּירונג פון יודען, איינגעזעסען פון פּריער אין לאַנד און אַ בעוונדערע גרופּירונג פון יודען, ערשט אַנגעקומען אין לאַנד. אין אַנהויב פון 16 יאָרהונדערט האַט זיך די אלזשירער יודישע אַגע פאַר אַ צייט פּערבעסערט. טערקיי איז געווארען די באַלעבאַסטע איבער אַל- זשיר, אונטער טערקיי האַבען די אַל- זשירער יודען אויטאָנאָמע רעכט. זיי- ערע געמיינדעס זענען געווען אַנער- קענט פון דער מאַכט, פאַר אַ שטייער- מאַהנער ביי יודען איז געווען פּעשטימט אַ יוד. ביי אַ סכּסוך צווישען צוויי יו- דען איז דער רב געווען דער ריכטער. טיילווייז איז דאַס אויך יעצט. אויך פּראַנקרייך גיט די אלזשירער יודען אויטאָנאָמע רעכט, די יודישע געמיינ- דעס ווערען אַפילו געשטיצט פון דער רעגירונג. טיילווייזע שכירות פאַר די הויפט-רבנים און טיילווייזע שטיצע פאַר די יודישע שולען, תּלמוד תּורה'ס, קומט פון דער רעגירונג.

אין דער אמת'ן האַבען די יודישע מאַסען פון אלזשיר געהאַט ווייניג נח- ת פון דער אויטאָנאָמע רעכט, וואס טערקיי האַט דאַרט געגעבען די יודען. די גרויסע יודישע מאַסען זענען געווען אונטערוואַרדען חרם-געזעצען. זיי הא- בען אַפילו געמוזט טראַגען ספּעציעלע קליידער; שוואַרצע הוטלעך אויף די

קעפּ און שייך אָהן קנאַפּלעך. דאַס איז געווען אַ מין סימבאָל. די אלזשירער יודישע מאַסען האַבען דאָן גערעדט, אַז זייער געהן אָהן קנאַפּלע ציעלע צו ווייזען, אַז זיי זענען נידעריגערע מענ- שען...

יודישע אויטאָנאָמע רעכט אין אַל- זשיר יעצט, אונטער פּראַנצויזישער הערשאַפט, איז אויך מעהר אַנאַנען פון רעליגיע, אַבער יודען דאַרט קו- קען אויף זיך נאַר ווי אויף אַ רעלי- גיעזער געמיינדע.

פרומקייט דאַרט איז אונטערגלייכ- לייך, ציוניזם איז אַ טריפה אַרטיקעל, ווייל עס פּערלייקענט משיח'ן, פּערהאַלט די גאולה, וואס דאַרף קומען פון גאָט, נישט פון מענשען. ס'איז אַבער דאַרט אַנאַינטערעסאַנטער געמיינדע- לעבען, ווייל עס נעמט אַרום דאַס גאַנצע סאָ- ציעלע לעבען פונ'ם יוד.

די יודישע שפּראַך דאַרט איז אַ אמת'ער זשאַנגאַן. עס איז אַנאַויסמיש פון אַראַביש, שפּאַניש, פּראַנצויזיש, העברעאיש און ענגליש. דאַס איז די הוי-שפּראַך. אין די שולען מיט די קינדער לערנט מען העברעאיש און פּראַנצויזיש און אַביסעל אַראַביש און שפּאַניש. אין די בתי-מדרשים שטרענגט מען זיך אָן צו רעדען דעם אַלטען חומש-העברעאיש.

אין די בתי-מדרשים איז דאַס גאַנצע סאָציאַלע לעבען: בריית'ן, תּהנות, לייח'ס, משפּטים איבער געשעפט-סכּסוכים, צדקה פאַר נויטבעדערפטיגע, אַלע געמיינדע-אויפגאַבען.

מודעות ווערען אויסגעקלעבט אויף די הויפּען פון די שוהלען וועגען אַלע וויכטיגע פּאַסירונגען אין יודישען לע- בען. סיי אין דערהיים, אין די פּער- שידענע אלזשירער שטעט, סיי אין דער וועלט בכלל.

דאַס עקאָנאָמישע לעבען פון די יעצטיגע אלזשירער יודען איז מיט- טענס אַ צוזאַמענשטעלונג פון אַרימע פרנסות: אַ קליין-הענדלעריי און מלאכה ווי: שוסטערס, שניידערס און טישלער. שניידעריי מעהר פון די אַנדערע. יו- דען אין אלזשיר זענען אויך טרעגער. אַ סך פּרויען אַרבייטען ביי פּאַפּיר-א- סען-מאַכעריי.

זייט די לעצטע יאָהרען, האַבען אין אלזשיר זיך בעזעצט גרופּעס יודישע עמינעראַטען פון פּוילען.

אונזערע פּוילישע יודען קען מען דערקענען פון דער אייראָפּעאישער קליידונג. די איינגעפּויערע אלזשירער יודען געהען אין אויבער-קליידער אַזוי ווי העמדער, זיי טראַגען אויך טורבאַ- נען אויף די קעפּ אַזוי ווי די מוסול- מאַנער.

יודען ווארפען נישט אַפּ אַזוי לייכט אַפילו גע'ירשנ'טע קליידער פון די אַנדערע לעבענס-שטייגערען אין וועל- כע זיי זען אויסגעקומען צו זיין. פּער- האַן אלזשירער יודען, וואָס טראַגען נאָך דעם טערקישען „פּעז“, די הויכע רויטע קוגל-הוט מיט אַ פּרענזעל

אויך און אייער חבר וועט אייך ווידער אַרביינלייגען אין אייער מויל אַריין. אַזוי אַרום האַבען די קריסטען געזעסען און געהאַט אַ הנאה. אין יודישען גיהנום איז אויך אַזוי געווען; אויף די טישען איז אַנגעגרייט מעדני-מאַכלים און צו- ריעב די שטייפע הענט האַבען זיי נישט געקאַנט די שפּייזען אַרביינלייגען אין מויל אַריין. ווען מען האַט די יו- דישע גיהנום-לייט געגעבען דיזעלבע עצה וואס אין קריסטליכען גיהנום, אַז איינער זאָל דעם צווייטען אַרביינלייגען דאַס עסען אין מויל, כדי ער זאָל אויך קאָנען עסען, האַבען זיי די עצה אַב- געוואַרפען מיט'ן מאַטיוו, אַז ער וועט בעסער נישט עסען, נאַר זיין חבר זאָל אויך נישט עסען.

דער דאָזיגער משל איז אַ טריי בילדעל פון אונזער יודיש לעבען. יו- דען ווילען אַליין נישט לעבען, אַליין נישט עסען, אַבי זייער קאַנקורענט זאָל אויך נישט האַבען צו עסען.

נאַכטעהר איז דאַס צוגעפאַסט צו די היגע שאַכטעל-מאַכער. פּערהאַנען אין טשענסטאָקאווע אַנערך 25 פּאַמיליעס שאַכטעל-מאַכער, וועלכע האַבען גענוג אַרבייט, פּיהרען זיי אַבער צווישען זיך אַזאָ העסליך-נאַרישע קאַנקורענץ, אַז קיינער פון זיי האַט נישט צו עסען.

מיר איז אויסגעקומען צו זיין ביי זיי אויף אַ סעראַמאָנע און עס איז ווירקליך הימעלשריינענדיג צו קוקען, ווי

אויך און אייער חבר וועט אייך ווידער אַרביינלייגען אין אייער מויל אַריין. אַזוי אַרום האַבען די קריסטען געזעסען און געהאַט אַ הנאה. אין יודישען גיהנום איז אויך אַזוי געווען; אויף די טישען איז אַנגעגרייט מעדני-מאַכלים און צו- ריעב די שטייפע הענט האַבען זיי נישט געקאַנט די שפּייזען אַרביינלייגען אין מויל אַריין. ווען מען האַט די יו- דישע גיהנום-לייט געגעבען דיזעלבע עצה וואס אין קריסטליכען גיהנום, אַז איינער זאָל דעם צווייטען אַרביינלייגען דאַס עסען אין מויל, כדי ער זאָל אויך קאָנען עסען, האַבען זיי די עצה אַב- געוואַרפען מיט'ן מאַטיוו, אַז ער וועט בעסער נישט עסען, נאַר זיין חבר זאָל אויך נישט עסען.

דער דאָזיגער משל איז אַ טריי בילדעל פון אונזער יודיש לעבען. יו- דען ווילען אַליין נישט לעבען, אַליין נישט עסען, אַבי זייער קאַנקורענט זאָל אויך נישט האַבען צו עסען.

נאַכטעהר איז דאַס צוגעפאַסט צו די היגע שאַכטעל-מאַכער. פּערהאַנען אין טשענסטאָקאווע אַנערך 25 פּאַמיליעס שאַכטעל-מאַכער, וועלכע האַבען גענוג אַרבייט, פּיהרען זיי אַבער צווישען זיך אַזאָ העסליך-נאַרישע קאַנקורענץ, אַז קיינער פון זיי האַט נישט צו עסען.

מיר איז אויסגעקומען צו זיין ביי זיי אויף אַ סעראַמאָנע און עס איז ווירקליך הימעלשריינענדיג צו קוקען, ווי

די עליה אין סבנה

די עליה קיין ארץ-ישראל שטייגט פון טאָג צו טאָג. זי נעמט אַרום אַלץ ברייטערע קרייזען אין לאַנד און עס איז שוין באַרד נישטאָ קיין שטענדלע, וואס זאָל נישט האַבען קיין דירעקטע פּערבינדונג מיט'ן ארץ-ישראל-אויפבו- דורך איהרע פּיאַנערען אין אונזער אַלט-נילאַנד. אמת, די גרויסע עליה- נויט איז ווייט נישט געלינדערט גע- ווארען און פיעל טויענדער יונגע און אַלטע, פּעראַרימטע און חרוב געווא- רענע יודען אין אַלע עקען וועלט וואַר- טען אויף דער מעגליכקייט אַרביינצוקו- מען אין לאַנד, אַבער דאָך מוז דאַס פּערגאַנגענע יאהר פּעראַצייכענט ווערען אַלס אַ יאהר פון גרויסער דערגרייכונג פון יודישען פּאַלק אינ'ם אויפבו פון ארץ-ישראל.

40,000 יודען אין פון זיי ביז 20,000 פון פּוילען זענען דאַס לעצטע יאהר אַרביינגעקומען אין לאַנד און זיך דאַרט גוט איינגעאַרדענט, אַבער דער מאַג- געל אין אַרבייטס-הענד איז נישט נאר אַבגעשוואַכט געווארען, נאר ווערט אַלץ דראַהענדיגער פאַר אונזער ווייטער- דיגער ענטוויקלונג.

ארץ-ישראל בויט זיך אין זעהר אַ שנעלען טעמפּאָ און וואָלט די ענגלישע אַדמיניסטראַציע נישט בעשווערט אונ- זער גענוג שווערען וועג אַז אונזער בעפרייאַונג, וואָלטען מיר בליי ספּק שוין אין די נאהנטסטע יאהרען געווען עדות פון דעם, ווי דער גרויסער חלום וועגען אונזער בעפרייאַונג פּרייען נאַצ- יאָנאַלען קיום, וואָלט געווארען אַ רע- אַלער פּאַקט.

מיר מווען אַבער מודה זיין, אַז דער גרויסער טריומף-צוג פון פּאַלק קיין פּערוואַרפען, וואס דאַס שטאַמט נאָך פון די צייטען, ווען טערקיי האַט גע- הערשט איבער אלזשיר.

אויך רייכען אלזשירער יודען קען מען אויך זעהן אייאַפּעאישע קליי- דער.

די שטאַרט קאָנסטאַנטין מיט א בע- פּלעקערונג פון העכער הונדערט טוי- זענד איז כמעט ווי צוטיילט אויף העלפט - אַרום פּערציג טויענד איי- ראַפּענער.

דער צוואַנענטעל פון דער שטאַרט איז אויך צוטיילט. א העלפט שטאַרט איז אויף א באַרג איבער אַ בריק. די אראַבער וואוינען צומייסטענס אונ- טער'ן באַרג. יודען וואוינען אויך דאַרטאָן, אַבער דער געדיכטער יודי- שער קווארטאַל איז אויפ'ן באַרג. און עס איז צום באַרג וואס די אלזשירער אראַבער קוקען צייטנאָווייז אויף מיט אַ פּינדשאַטס.

פּערוואַרפען, וואס דאַס שטאַמט נאָך פון די צייטען, ווען טערקיי האַט גע- הערשט איבער אלזשיר.

אויך רייכען אלזשירער יודען קען מען אויך זעהן אייאַפּעאישע קליי- דער.

די שטאַרט קאָנסטאַנטין מיט א בע- פּלעקערונג פון העכער הונדערט טוי- זענד איז כמעט ווי צוטיילט אויף העלפט - אַרום פּערציג טויענד איי- ראַפּענער.

דער צוואַנענטעל פון דער שטאַרט איז אויך צוטיילט. א העלפט שטאַרט איז אויף א באַרג איבער אַ בריק. די אראַבער וואוינען צומייסטענס אונ- טער'ן באַרג. יודען וואוינען אויך דאַרטאָן, אַבער דער געדיכטער יודי- שער קווארטאַל איז אויפ'ן באַרג. און עס איז צום באַרג וואס די אלזשירער אראַבער קוקען צייטנאָווייז אויף מיט אַ פּינדשאַטס.

אזוי מען בעגראַבט אַ פּאַך מיט אייגע- נע הענד.

וואָסערע מיטלען מען האָט שוין נישט אַנגעוואַנדען און עס העלפט נישט. מען האַט שוין געמאַכט אַ קאָ- אַפּעראַטיוו, שותפות'ן, אויסגלייכונגען און אַלץ האַט זיך געענדיגט מיט אַ פּיאַסקאַ. איין שאַכטעל-מאַכער קאַן פּי- זיש נישט פּערטראַגען. אַז דער צוויי- טער וועט אויך האַבען אַ שטיקעל ברויט? נאַר ניין, ער קען דאַס נישט סובל זיין און וויל נישט. פּרעגט מען: אַז וואס די לאָזט נישט יענעם האַבען אַ שטיקעל ברויט, וועסטו דאָך אַליין אויך נישט האַבען אַז פּרעסען? איז די תּשובה: זאָל אַזוי זיין, אויך זאָל נישט האַבען נאַר יענער זאָל אויך נישט פּרעסען.

חברים, שאַכטעל - מאַכער, אפּשר וואָלט איהר ענדליך פּערשטאַנען, אַז איהר זענט אַליין מערדער אויף אייער לעבען, טאַמער דאָך...

איהר קאַנט דאָך לעבען, נאר איהר ווילט נישט.

אזוי מען בעגראַבט אַ פּאַך מיט אייגע- נע הענד.

וואָסערע מיטלען מען האָט שוין נישט אַנגעוואַנדען און עס העלפט נישט. מען האַט שוין געמאַכט אַ קאָ- אַפּעראַטיוו, שותפות'ן, אויסגלייכונגען און אַלץ האַט זיך געענדיגט מיט אַ פּיאַסקאַ. איין שאַכטעל-מאַכער קאַן פּי- זיש נישט פּערטראַגען. אַז דער צוויי- טער וועט אויך האַבען אַ שטיקעל ברויט? נאַר ניין, ער קען דאַס נישט סובל זיין און וויל נישט. פּרעגט מען: אַז וואס די לאָזט נישט יענעם האַבען אַ שטיקעל ברויט, וועסטו דאָך אַליין אויך נישט האַבען אַז פּרעסען? איז די תּשובה: זאָל אַזוי זיין, אויך זאָל נישט האַבען נאַר יענער זאָל אויך נישט פּרעסען.

חברים, שאַכטעל - מאַכער, אפּשר וואָלט איהר ענדליך פּערשטאַנען, אַז איהר זענט אַליין מערדער אויף אייער לעבען, טאַמער דאָך...

איהר קאַנט דאָך לעבען, נאר איהר ווילט נישט.

פּערהאַנען נאָך אַרענטליכע הויזוירטען.

זיצט מען אַזוי אין דער ערשטער אַלעע און מען שמועסט וועגען פּער- שידענע פּליאַקעס, ביז מען קומט אַרויף אויף דער אַנגעוועהטאַגער פּראַגע פון דירה-געלד, ווי אַזוי די לעקאַטאַרען דאַרען-געלד ביי זייער בעסטען

אין סבנה

א"י רופט אַרויס ביי אונז לעצטענס געמישטע געמיהלעך, אין וועלכע ספּוקט און אונטערפּרענענדישע זענען אַפּטמאַל שטאַרקער פאַר'ן געמיהלע פון פּרייד און נצחון.

ס'איז פאַר קיינעם נישט קיין סוד, אַז דער גרעסטער טייל פון די נייע עולים פּערבלייבט אין שטאַרט און חלומ'ס אַפילו נישט צו געהן אין דאַרף, כדי דאַרט זיך פּערוואַרצען אינ'ם יודישען באַדען און אויסבריי- טערען אונזער נאַציאָנאַלע לאַנדווירט- שאַפט אָהן וועלכער ארץ-ישראל וועט פון קיין פּאַל נישט ווערען דאַס לאַנד פון אונזער נאַציאָנאַלער זעלבסטשטענ- דיגקייט.

ביז 75 פּראָצענט יודען וואוינען אין שטאַרט און פון זיי אַ קנאַפּע העלפט אין תּל-אַביב.

ענטשפּרעכט עס באמת אונזער ציו- ניסטישער פּאַרשעלונג וועגען א"י- אויפבו, ענטשטעהט דען יעצט נישט די סכנה, אַז א"י וועט ווירטשאַפּטליך פון אַרבייט-וויין עהנליך צו אונזער שווערען גרונדלעגען גלוה?

דאַס ברויענדע לעבען אין די פאַר שטעט קאָן נישט פּערדעקען פאַר יע- דען בעוואוסטויניגען יוד, וועלכער ווייסט, אַז א"י איז נישט קיין סתם אימיגראַציע-לאַנד פאַר די פּערפּאַלענע און רואינירטע יוד, די טראַגישע עובדה, אַז וואָסענדיג אין כמות זענען מיר געבליבען הינטערשעליג אין איכות פון אונזער אויפבו-אַרבייט אין לאַנד. מ'ווערט אַפּט בערוישט פונ'ם שנע- לען וואוקס אין א"י און מ'ווייזט אָן מיט שטאַלץ אויפ'ן נצחון פון אונזער ציוניסטישען געדאַנק. ס'איז טאַקיי ריכ-

פּערוואַרפען, וואס דאַס שטאַמט נאָך פון די צייטען, ווען טערקיי האַט גע- הערשט איבער אלזשיר.

אויך רייכען אלזשירער יודען קען מען אויך זעהן אייאַפּעאישע קליי- דער.

די שטאַרט קאָנסטאַנטין מיט א בע- פּלעקערונג פון העכער הונדערט טוי- זענד איז כמעט ווי צוטיילט אויף העלפט - אַרום פּערציג טויענד איי- ראַפּענער.

דער צוואַנענטעל פון דער שטאַרט איז אויך צוטיילט. א העלפט שטאַרט איז אויף א באַרג איבער אַ בריק. די אראַבער וואוינען צומייסטענס אונ- טער'ן באַרג. יודען וואוינען אויך דאַרטאָן, אַבער דער געדיכטער יודי- שער קווארטאַל איז אויפ'ן באַרג. און עס איז צום באַרג וואס די אלזשירער אראַבער קוקען צייטנאָווייז אויף מיט אַ פּינדשאַטס.

אזוי מען בעגראַבט אַ פּאַך מיט אייגע- נע הענד.

וואָסערע מיטלען מען האָט שוין נישט אַנגעוואַנדען און עס העלפט נישט. מען האַט שוין געמאַכט אַ קאָ- אַפּעראַטיוו, שותפות'ן, אויסגלייכונגען און אַלץ האַט זיך געענדיגט מיט אַ פּיאַסקאַ. איין שאַכטעל-מאַכער קאַן פּי- זיש נישט פּערטראַגען. אַז דער צוויי- טער וועט אויך האַבען אַ שטיקעל ברויט? נאַר ניין, ער קען דאַס נישט סובל זיין און וויל נישט. פּרעגט מען: אַז וואס די לאָזט נישט יענעם האַבען אַ שטיקעל ברויט, וועסטו דאָך אַליין אויך נישט האַבען אַז פּרעסען? איז די תּשובה: זאָל אַזוי זיין, אויך זאָל נישט האַבען נאַר יענער זאָל אויך נישט פּרעסען.

חברים, שאַכטעל - מאַכער, אפּשר וואָלט איהר ענדליך פּערשטאַנען, אַז איהר זענט אַליין מערדער אויף אייער לעבען, טאַמער דאָך...

איהר קאַנט דאָך לעבען, נאר איהר ווילט נישט.

אזוי מען בעגראַבט אַ פּאַך מיט אייגע- נע הענד.

וואָסערע מיטלען מען האָט שוין נישט אַנגעוואַנדען און עס העלפט נישט. מען האַט שוין געמאַכט אַ קאָ- אַפּעראַטיוו, שותפות'ן, אויסגלייכונגען און אַלץ האַט זיך געענדיגט מיט אַ פּיאַסקאַ. איין שאַכטעל-מאַכער קאַן פּי- זיש נישט פּערטראַגען. אַז דער צוויי- טער וועט אויך האַבען אַ שטיקעל ברויט? נאַר ניין, ער קען דאַס נישט סובל זיין און וויל נישט. פּרעגט מען: אַז וואס די לאָזט נישט יענעם האַבען אַ שטיקעל ברויט, וועסטו דאָך אַליין אויך נישט האַבען אַז פּרעסען? איז די תּשובה: זאָל אַזוי זיין, אויך זאָל נישט האַבען נאַר יענער זאָל אויך נישט פּרעסען.

חברים, שאַכטעל - מאַכער, אפּשר וואָלט איהר ענדליך פּערשטאַנען, אַז איהר זענט אַליין מערדער אויף אייער לעבען, טאַמער דאָך...

איהר קאַנט דאָך לעבען, נאר איהר ווילט נישט.

פּערהאַנען נאָך אַרענטליכע הויזוירטען.

זיצט מען אַזוי אין דער ערשטער אַלעע און מען שמועסט וועגען פּער- שידענע פּליאַקעס, ביז מען קומט אַרויף אויף דער אַנגעוועהטאַגער פּראַגע פון דירה-געלד, ווי אַזוי די לעקאַטאַרען דאַרען-געלד ביי זייער בעסטען

אזוי מען בעגראַבט אַ פּאַך מיט אייגע- נע הענד.

וואָסערע מיטלען מען האָט שוין נישט אַנגעוואַנדען און עס העלפט נישט. מען האַט שוין געמאַכט אַ קאָ- אַפּעראַטיוו, שותפות'ן, אויסגלייכונגען און אַלץ האַט זיך געענדיגט מיט אַ פּיאַסקאַ. איין שאַכטעל-מאַכער קאַן פּי- זיש נישט פּערטראַגען. אַז דער צוויי- טער וועט אויך האַבען אַ שטיקעל ברויט? נאַר ניין, ער קען דאַס נישט סובל זיין און וויל נישט. פּרעגט מען: אַז וואס די לאָזט נישט יענעם האַבען אַ שטיקעל ברויט, וועסטו דאָך אַליין אויך נישט האַבען אַז פּרעסען? איז די תּשובה: זאָל אַזוי זיין, אויך זאָל נישט האַבען נאַר יענער זאָל אויך נישט פּרעסען.

חברים, שאַכטעל - מאַכער, אפּשר וואָלט איהר ענדליך פּערשטאַנען, אַז איהר זענט אַליין מערדער אויף אייער לעבען, טאַמער דאָך...

איהר קאַנט דאָך לעבען, נאר איהר ווילט נישט.

אויצוב

אויף אַנאָמיספּלוג מיט זש. ט. ק.

פאר די אלע, וואס האבען נישט די מעגליכקייט צו פארהערן קיין זאָקפּאַנצער אָדער אין אַנדערע מקומות פון פּוילישע לענעס שווייך, איז דער נאָמען אויב, וואס ליגט פּערהעלטניסמעסיג נישט ווייט פון טשענסטאָקאָו, אַ צוציהאָנגנס-קראַפט און דעריבער האט דער אויס-פּלוג, וואס איז איינגעפּאַרדענט געווא-רען דורכ'ן זש. ט. ק., געהאַט אַ גע-וואַלדיגען ערפּאָלג, אַזוי, אַז ווען עס איז אויסגעקומען אַרויסצופאַהרען, איז איבערגעבליבען אַ היבשע צאָהל פּער-שפּעטיגטע פּערשורייבענע אינדערהיים. דער לאַסט-אויטאָ איז געווען איבער-פּולט און ווער ס'האט פּריהער פּער-כאַפט אַ פּלאַץ צו זיצען, האט זיך גע-האַלטען פּאַר אַ גליקליכען האָז. אַרויסגעפאַהרען זענען מיר שבת אין אָווענד און אין זאָווערטשע האבען מיר לויט אַ פּריהערדיגע בעשטעלונג, אויפגענומען נאָך דריי פּאַסאָזשירען. פּאַר 12 אַ זייגער ביינאַכט זענען מיר אנגעקומען קיין אַלְקוּש, וואו מיר האבען געפּראָווען מלוה מלכה און זיך געגרייט צו לייענען שלאַפען אויף די בינטען שטריי, וואס מען האט פּאַר אונז צוגעגרייט. ס'זאגט זיך נאָר אַזוי שלאַפען, פּאַקטיש האט קיינער קיין אויג נישט צוגעטוהן, חמת די דריי זאָווערטשער חברה, וועלכע זענען געווען אין אַ גוטער שטימונג, האבען בעוויזען זייער הומאָר און עס פּער-גרויסער קאַלאָניזאַציע פון די מאַסען, וועלכע וואַרטען אויף דעם מיט אונגע-דולד פון הונגעריגע און צו בענייאונג שטרעבענדע מענשען.

די היינעריגע תּשרי-אַקציע דאַרף אין גאַנץ פּוילישע אַריינטראַנג אַ דרי-טעל פון דעם קאַנטינענט פון די 5000 דונאַם, דער כּראַקעווער פון דער יעצ-טיגער עליה איז אַנערנסטע וואַרונג פּאַר'ן פּאַק, פּאַר אונזער גאַנצער צו-קונפט אין א.י. מיר גלויבען, אַז דער וואַרונגס-רוף וועט דערהערט ווערען אין די ערפּאָליטישע תּשרי-אַקציע וועט זיין דער בעווייז, אַז מיר האבען רעכט-צייטיג פּערשטאַנען די סכּנה, וועלכע ווערט דאָך פון טאָג צו טאָג אַלץ גרע-סער.

דאס נייע יאָהר תּרצ"ה וועט זיין אַ יאָהר פון גרויסע מעשים פּאַר אַדער פּערזענליכונג פון דעם נישט געפּעל-שטען ציוניזם-פּאַר גאולת הארץ, ק.

פּאַר די אלע, וואס האבען נישט די מעגליכקייט צו פארהערן קיין זאָקפּאַנצער אָדער אין אַנדערע מקומות פון פּוילישע לענעס שווייך, איז דער נאָמען אויב, וואס ליגט פּערהעלטניסמעסיג נישט ווייט פון טשענסטאָקאָו, אַ צוציהאָנגנס-קראַפט און דעריבער האט דער אויס-פּלוג, וואס איז איינגעפּאַרדענט געווא-רען דורכ'ן זש. ט. ק., געהאַט אַ גע-וואַלדיגען ערפּאָלג, אַזוי, אַז ווען עס איז אויסגעקומען אַרויסצופאַהרען, איז איבערגעבליבען אַ היבשע צאָהל פּער-שפּעטיגטע פּערשורייבענע אינדערהיים. דער לאַסט-אויטאָ איז געווען איבער-פּולט און ווער ס'האט פּריהער פּער-כאַפט אַ פּלאַץ צו זיצען, האט זיך גע-האַלטען פּאַר אַ גליקליכען האָז. אַרויסגעפאַהרען זענען מיר שבת אין אָווענד און אין זאָווערטשע האבען מיר לויט אַ פּריהערדיגע בעשטעלונג, אויפגענומען נאָך דריי פּאַסאָזשירען. פּאַר 12 אַ זייגער ביינאַכט זענען מיר אנגעקומען קיין אַלְקוּש, וואו מיר האבען געפּראָווען מלוה מלכה און זיך געגרייט צו לייענען שלאַפען אויף די בינטען שטריי, וואס מען האט פּאַר אונז צוגעגרייט. ס'זאגט זיך נאָר אַזוי שלאַפען, פּאַקטיש האט קיינער קיין אויג נישט צוגעטוהן, חמת די דריי זאָווערטשער חברה, וועלכע זענען געווען אין אַ גוטער שטימונג, האבען בעוויזען זייער הומאָר און עס פּער-גרויסער קאַלאָניזאַציע פון די מאַסען, וועלכע וואַרטען אויף דעם מיט אונגע-דולד פון הונגעריגע און צו בענייאונג שטרעבענדע מענשען.

די היינעריגע תּשרי-אַקציע דאַרף אין גאַנץ פּוילישע אַריינטראַנג אַ דרי-טעל פון דעם קאַנטינענט פון די 5000 דונאַם, דער כּראַקעווער פון דער יעצ-טיגער עליה איז אַנערנסטע וואַרונג פּאַר'ן פּאַק, פּאַר אונזער גאַנצער צו-קונפט אין א.י. מיר גלויבען, אַז דער וואַרונגס-רוף וועט דערהערט ווערען אין די ערפּאָליטישע תּשרי-אַקציע וועט זיין דער בעווייז, אַז מיר האבען רעכט-צייטיג פּערשטאַנען די סכּנה, וועלכע ווערט דאָך פון טאָג צו טאָג אַלץ גרע-סער.

דאס נייע יאָהר תּרצ"ה וועט זיין אַ יאָהר פון גרויסע מעשים פּאַר אַדער פּערזענליכונג פון דעם נישט געפּעל-שטען ציוניזם-פּאַר גאולת הארץ, ק.

געבען אַנאָמיסטישען גאַנג. טראַגעדיק ויך זעהר לאַנג. ווערען קיינמאל נישט אויס די אַבאַסאַט. און זענען זייער גוט פאַר לענגערע אַייספּלוגען.

גרונד פּאַר אונזער פּאַקס-עקזיסטענץ און זעלבסטשטענדיגקייט. בעזענען דאס לאַנד, הייסט פּערשורייטען זיך איבער זיין גאַנצען שטח און דאס איז מעגליך נישט ביי אַ פּלאַנלעזער, שטאַטישער אימיגראַציע, נאָר ביי אַ פּלאַנעטישער אַרויסצוגייער קאַלאָניזאַציע, וואו ביידע פּליגלען פון פּאַקס ווירטשאַפט — די שטאַט און דאַרף ענטוויקלען זיך מיט'ן זעלבען טעמפּאָ, דערנעבענדיג איינע די צווייטע.

לאַמיר זיך פּאַרשטעלען, אַז פון פּוילישע וועלען אין קומענדיגען יאָהר עולה זיין קיין א.י. די זעלבע צאהל יודען ווי פּאַראַגראַפּען (כאַטש ס'איז שוין יעצט קלאַר, אַז די צאהל וועט ווייטע פּערזענלעכע געגענדען, וואוהיין דער פּרווואַנט-קאַפיטאַל האט נישט קיין חשק צו געהן, ווייל דאַרט איז נישט דאס אַרט פּאַר גרויסע רווחים און עס פּעהלט איהם די זיכערקייט, וועלכע אַ פּרווואַנטער אונטערנעמער וויל און דאַרף האבען פּאַר זיין רכוש.

פון פּוילישע זענען היי-יאָהר עולה געווען קיין א.י. בערך 20 טויזענד יו-דען, אבער ווייטעל נייעס באַדען הא-בען זיי אויסגעקויפט און ווייטעל הא-בען אויסגעקויפט די קנאַפע 40 טוי-זענד יודען, וואס זענען אַריינגעקומען פון דער גאַנצער וועלט?

דער קרן קימת האט היי-יאָהר גע-האַט אַ עליה אין זיינע חכמות, דעס-גלייכען אין פּוילישע, דאס איז געשעהן טראַץ דעם חרם און פּאַרשורייטען, זענען אַריינגעקומען אין פּאַרשורייטען, 60 טויזענד יודען און ס'זענען ערוואַרבען געווא-רען נישט מעהר ווי 74.500 דונאַם, און דערביי מוז מען געדענקען, אַז די פּלאַנעטישע, וועלכע פּרעטענדירען צו פּערנעהמען דעם אויבנאָן אין אונזער

אונזערע פּאַראַויסאָזאָנע-גען ווענען דעם גלות-חורבן האבען זיך, ליידער, גאָר שנעל בעשטעטיגט, שנעלער, ווי מ'האט עס זיך פּאַרגע-שטעלט; ס'איז ריכטיג, אַז א.י. איז געווארען יעצט דאס איינציגע אימי-גראַציאָנס-לאַנד פּאַר גערודפּטע יודען, אָבער דער מרהק פּאַרשורייטען, וואס א.י. דאַרף זיין און וואס ס'איז ביים היינטיגען טאָג, איז זעהר גרויס, אַז מיר זאלען קאַנען רוהיג צוקוקען דאס וואס ס'קומט פּאַר.

וויפּעל באַדען בעזענען די יודען אין לאַנד?

ווען מ'קוקט זיך צו צו דער א.י. מאַפע, זעהט מען יעצט דעם טראַג-שען צושטאַנד פון אונזער אויפבו-ווערק.

א.י. פון ביידע זייטען ירדן פּער-מאַנט 66 מיליאָן דונאַם, אָבער דער מערב-ברעג פון ירדן פּערנעהמט אַליין 26 מיליאָן דונאַם. פון דעם איז טויג-באַר צו לאַנדווירטשאַפט פּערך אַ העלפט. פון די דאָזיגע 13 מיליאָן די-נאַם בעזענען די יודען קוים 1.150.000 מעטרישע דונאַמען, בערך 5 פּאַרצעלען פּונ'ם גאַנצען שטח פון לאַנד.

איז עס נישט קיין בעווייז, אַז טראַץ דער גוטער קאַנדיטאָר אין לאַנד, טראַץ אונזער אויסערגעווענהייכען וואַקס, זענען מיר אין ציוניסטישער הייזכט פּערהעלטניסמעסיג, ווייט נישט געשטאַרקט געווארען, נאר אפילו עס-וואס צוריקגעשטויסען געווארען אין לעצטער צייט?

און לאַמיר עס איילוסטרירען מיט אַ פּאַר ציפּערן:

אין די יאָהרען 1919-1921 זענען אַריינגעקומען קיין א.י. 17.000 יודען און ס'איז אין דער זעלבער צייט ער-וואַרבען געווארען העכער 92.000 דו-נאַם. אין די יאָהרען 27-1925, אין צייט פון דער 4-טער עליה, וועלכע איז דאָך לכּל הודות ווירטשאַפטליך געווען פּעל שוואַכער און בלה'דיגע ווי די יעצטיגע און האט זיך געענדיגט שוין אין 1926 מיט אַ גרויסען קריזיס און ציוניסטישער דעפּרעסיע, זענען אַריינגעקומען 51.000 יודען און עס זענען ערוואַרבען געווארען דורך יודען 160 טויזענד דונאַם באַדען. און יעצט? אין די יאָהרען 33-1931 — די יאָהרען פון אויספּעליה און פּאַרשורייטען, זענען אַריינגעקומען אין לאַנד 60 טויזענד יודען און ס'זענען ערוואַרבען געווא-רען נישט מעהר ווי 74.500 דונאַם, און דערביי מוז מען געדענקען, אַז די פּלאַנעטישע, וועלכע פּרעטענדירען צו פּערנעהמען דעם אויבנאָן אין אונזער

און זיי קומען אַדורך מיט די לאַקאַ-טאַרען אָדער זיי שענקען זיי דאס אַלטע דירה געלד און ווילען, אַז מען זאל זיי בעזעהלען נאָר פּאַר'ן פּרישען, מאַנכע צאָהלען צו אַ פּאַר גילדען, אַז מען זאל זיי דינגען אַנאָנדערע דירה, אָדער קומען דורך אויף אַנאָנדערע אופן, אָבי זיי זאלען נישט דאַרפּען אויספיהרען די פּאַספּורטע מלאכה פון עקסמיסיע.

אַט די דאָזיגע בעלי-בתים האבען זייערע הייזער אין נייעם מאַרק, אַל-טען מאַרק, זאָגאר אין דער נאָדווע-שטע און גאַרנאַרסקע גאַסען און זענען זעהר געוויסענהאַפט בנוגע זיי-ערע אַרימע לאַקאַטאַרען.

מען האט זאָגאַר אַנגערופּען די וויר-ספּלייט ביי די נעמען און אויב איך פּערנעהמטליך נישט זייערע שמות איז דאס דערפּאַר, ווייל ערשטענס האבען זיי מיך נישט בעפּולמעכטיגט, והשנית איז געזונטער פּאַר זיי, ווייל די לאַקאַ-טאַרען, וועלכע צאָהלען יאָ נאך דירה-געלד ביי די דאָזיגע הייז-ווירטען, וועלען צולייגע דעם איהר אויפּהערען צו צאָהלען, נאָר איך גאַראַנטיר אייך, אַז אַזעלכע זענען פּערהאַן און זיי זענען אפילו ביי מיר פּערצייכענט מיט זיי-ערע נעמען און פּאַמיליע-נעמען. וואס איך בין אויסען געווען מיט דעם דאָזיגען? כּדי אייך צו בעווייזען, אַז אפילו צווישען ווירטלייט, פּראַסטע, פּשוט'ע יודען, זענען אויך פּערהאַנען אַרעסטליכע מענשען...

אין דער דאָזיגער סעודת מצוה, כל ישראל זכורים... אַז יודען זענען סאַלידאַריש איז שוין אַנאַלעטער מלך. וועגען דעם וועלען אייך דערצעהלען אַלע אַנטיסעמיטען, וועלכע ליאַרמען ביי יעדער געלעגענ-הייט, אַז די יודישע אַחזות איז עלול צו בעהערשען די גאַנצע וועלט.

אָבער אַז די שונאי ישראל האבען נישט קיין טעות וועל איך באַלד בע-ווייזען. נישט בלויז די בירגערליכע יודען, נאָר אפילו די פּראַלעטאַרישע זענען שטאַל און אייזען, ווען מען דאַרף בעווייזען זייער סאַלידאַריטעט און נאָר בלויז ביי אַ יודישען ענין, נאָר אפילו ביי אַנאַלעגיינע זאָך.

די קריסטליכע שיסטער פיהרען אַ שטרייק געגען די יודישע מאַגאַזינערס, האבען די יודישע קאַמפּאַשען שטעפּער אַלס סימן פון סימפּאַטיע און אהדות ערקלערט אַ 1 טאָגניגען שטרייק. דאַכט זיך, גאַנץ אויביל און פּיין, איז אבער אַ קשיא, טייערע חברימ'לעך, פּאַרוואס איז דאס, ווען איהר האט געפיהרט אַ שטרייק, איהר געדענקט, דאָ נישט לאַנג און איהר האט זיך געוואַנדען צו די זעלבע חברים שוסטער פּראַלעטאַ-ריער, אַז זיי זאלען אייך אויסדריקען סימפּאַטיע און סאַלידאַריטעט און אויך ערקלערען אַנאַיינטאַגניגען שטרייק, הא-בען זיי אייך זענטפּערט, נו, איהר ווייסט דאך, וואס זיי האבען אייך גע-ענטפּערט, טאָ פּאַרוואס זענט איהר, יודישע פּראַלעטאַריע, אַזוי ליעבהאַר-צוג? צי שמעקט דאס נישט מיט דעם אַלטען מה-יפּית?

כּל ישראל חברים, איהר זענט שטענדיג גרייט צו ברענגען קרבנות און איהר האט נישט אפילו די אַמבי-ציע צו פּערלאַנגען צוריק דעם גמילת-חסד...

האַנדווערקער - קאַרטע, וועלכע איהר וועט בעשטימט, אויב איהר וועט נאָר האבען די געהעריגע קוואַליפּיקאַציע, בעקומען.

דאס פּריילייך האט זיך בעדאַקט און צוגעזאָגט צו פּאַלגען די עצה.

אַ סעודת-מצוה.

מיט אַ קירצער צייט צוריק האט זיך אין טשענסטאָקאָו מגייר געווען אַ קריסטליכע פּרוי פון דייטשלאַנד, וועל-כע האט אַ יודישען מאַן. דאס מגייר זיין איז פּאַרגעקומען מיט אַלע פּי-טשעווקעס כּדת וכדוין.

די וואָך איז ביי דעם פּאַר-פּאַלק געבוירען געווארען אַ קינד, אַ בן-זכּר, האט מען געפּראָוועט אַ ברית כּדבעי למהו.

דער היגער ראַבינאַט האט דעלע-גירט 2 דיינים, ר' יאַסעלע פּראַ-קאָש און ר' נחמן גרינבערג, וועלכע האבען זיך שטאַרק משמה געווען, מוהל איז געווען דער ספּעציאַליסט ר' אהרן כּוואַט, וועלכער איז אַ בעקאַנטער אַפּעראַטאָר. דאן זענען נאך געווען עט-ליכע בעקאַנטע יודען, וועלכע האבען געהאַלטען פּאַר אַ חוב מקיים צו זיין די סעודת מצוה.

ביי דער געלעגענהייט וויל איך אויך דערמאנען די פּרוי קראמאלאווסקא וועל-כע האט דער פּרוי מיטגעהאַלפּען ביים איבערגעהן צום יודענטום. אויך זי איז געווען אויף דער סעודה און אַכ-טונג געגעבען, אַז דער עולם זאל הגאָה האבען פון די אַנגעגרייטע מאכלים ומשקאות.

דאס ניי-געבוירענע קינד האט מען אַ יודישען נאָמען געגעבען און דערמיט איז להכּעים היטל'עך צוגעקומען נאָך אַ יוד אין דער משפּחה.

מען האט געטרינקען און געזינגען, די שטימונג איז געווען אַ געהויבענע

פּרל: אַ האַנדווערקער קאַרטע האב איך געוואַלט בעטען.

סעקר: מיט וואס בעשעפּטיגט איהר זיך?

פּרל: איך בין אַ מאַניקוויסטעס.

סעקר: מאַניקוויסטעס ליגען נישט אונטער דעם צעכען געזעץ.

פּרל: אויב אַזוי וועל איך אייך זא-גען דעם גאַנצען אמת, אַז איך בין אַ שניידערין און טראַג מיך שוין לאַנג אַרים מיט'ן געדאַנק וועגען אַ האַנד-ווערקער-קאַרטע.

סעקר: ווי לאַנג אַרבייט איהר אין פּאַך?

פּרל: אַלס קוואַליפּיצירטע געזעלען קאַפּע צעהן יאָהר.

סעקר: ווי אַלט זענט איהר?

פּרל: (שטאַמעלעך) האַ, אַלט? יאָ, איך בין אַלט... אַלט 21 יאָהר.

סעקר: אויב אַזוי קאַנט איהר נישט בעקומען קיין קאַרטע, ווייל מען מוז אַלט זיין מינימום 25 יאָהר.

פּרל: (ווערט רויט, קוקט זיך אַרום אין אַלע זייטען און זעהנדיג, אַז עס איז פּונקט קיינער נישט, זאגט זי: לעולם בין איך אַלט גאַנצע 26 יאָהר (און באַלד בעווייזט זי דאָקומענטען) נאָר היות ווי איך האב זיך פּאַראַיאָה-רען בעקענט מיט אַ יונגעראַמן, פּאַר וועלכען איך בין נישט מעהר אַלט ווי 21 יאָהר, קאן איך דאָך נישט אויסגע-בען מיין עלטער, דעריבער האָב איך צו אייך אַ בקשה, אַז איהר זאָלט מיר מאַכען זיך האַנדווערקער-קאַרטע, אַנ-דערש האב איך מורא, אַז דער שידוך וועט אָנבעהן.

סעקר: אויב אַזוי ראַט איך אייך, אַז איהר זאָלט צוצורשט געהן צו דער חופּה מיט אייער בעשערטען און דאן וועט איהר דאך שוין נישט מורא הא-בען אויסצואַגען ווי אַלט איהר זענט. דאמאלס וועט איהר קומען נאָך אַ

איז אבער פּערהאַן אַ זעהר ענער-גישער אַדמיניסטראַטאָר ה' ז. וועל-כער שלאַפּט נישט און טראַכט אַלץ אויס פּערשידענע מיטלען, ווי אַזוי צו פּערגרעטען, כאַטש אויף ווייטעל עס וועט זיך לאַזען די חכמות, האָט מען, לויט'ן מוסטער פון קראַקא און אַנדער-רע שטעט, בעשלאָסען איינצופיהרען אַזאָ מיין ספר הזהב, אַז אויב עמיצער וועט האבען יאָהרצייט און וועט ווע-לען, אַז די קינדער פון „מחזיקי הדת" זאָלען לערנען פּאַר דער נשמה פון פּערשטאַרבענעס, דאַרף ער זיך ווענ-דען אין דער קאַנצעלאַריע, איינצאָה-לען אַ געוויסע סומע און די קינדער וועלען שוין זייערס ערפּולען.

דער דאָזיגער אויפטהו דאַרף האבען ערפּאָלג, ווייל ווי פּרום עמיצער זאָל נישט זיין, האַלט ער דאָך פון יאָהר-צייטען. זאָגאר די „דאַטשען", וועלכע געהן נישט אַ גאַנץ יאָהר צום דאָווע-ען, קומען אָבער צו מזכּיר נשמות זיין איז דעריבער מעהר ווי זיכער, אַז דאסמאָל וועט דער „מחזיקי הדת" הא-בען געטראַפּען, ווייל ס'איז באמת אַ גוטער אויפטהו.

זי מוז צויערשט געהן צו דער חופּה און דערנאָך וועט זי בעקומען אַ האַנדווערקער-קאַרטע.

אַ זעהר אינטערעסאַנטער געשפּרעך איז פּאַרגעקומען צווישען דעם סעקרע-טאַר פון האַנדווערקער-פּערהאַנד אבא ווינער מיט אַ פּריילייך.

איך סעקרעטאַריאַט פון האַנדווער-קער-פּעראַייזן האט זיך געמאַלדען אַ פּריילייך וועגען אַ האַנדווערקער-קאַרטע און אַט איז פּאַרגעקומען פּאַלענדרער דיאַלאָג צווישען סעקרעטאַר און דער פּעטענטקע:

סעקר: וואס פּערלאַנגט איהר, פּריי-ליין?

אין זיי קומען אַדורך מיט די לאַקאַ-טאַרען אָדער זיי שענקען זיי דאס אַלטע דירה געלד און ווילען, אַז מען זאל זיי בעזעהלען נאָר פּאַר'ן פּרישען, מאַנכע צאָהלען צו אַ פּאַר גילדען, אַז מען זאל זיי דינגען אַנאָנדערע דירה, אָדער קומען דורך אויף אַנאָנדערע אופן, אָבי זיי זאלען נישט דאַרפּען אויספיהרען די פּאַספּורטע מלאכה פון עקסמיסיע.

אַט די דאָזיגע בעלי-בתים האבען זייערע הייזער אין נייעם מאַרק, אַל-טען מאַרק, זאָגאר אין דער נאָדווע-שטע און גאַרנאַרסקע גאַסען און זענען זעהר געוויסענהאַפט בנוגע זיי-ערע אַרימע לאַקאַטאַרען.

מען האט זאָגאַר אַנגערופּען די וויר-ספּלייט ביי די נעמען און אויב איך פּערנעהמטליך נישט זייערע שמות איז דאס דערפּאַר, ווייל ערשטענס האבען זיי מיך נישט בעפּולמעכטיגט, והשנית איז געזונטער פּאַר זיי, ווייל די לאַקאַ-טאַרען, וועלכע צאָהלען יאָ נאך דירה-געלד ביי די דאָזיגע הייז-ווירטען, וועלען צולייגע דעם איהר אויפּהערען צו צאָהלען, נאָר איך גאַראַנטיר אייך, אַז אַזעלכע זענען פּערהאַן און זיי זענען אפילו ביי מיר פּערצייכענט מיט זיי-ערע נעמען און פּאַמיליע-נעמען. וואס איך בין אויסען געווען מיט דעם דאָזיגען? כּדי אייך צו בעווייזען, אַז אפילו צווישען ווירטלייט, פּראַסטע, פּשוט'ע יודען, זענען אויך פּערהאַנען אַרעסטליכע מענשען...

ווי צו זען ניי ע.ס.

די וואהלען פון מאגיסטראט.

מאָריץ קורלאַנד ווידער געוועהלט אלס לאַוויק, נאָוויצקי - פירערמייסטער.

מאנטאג זענען די פּעראניטערעטיר-טע ספּערן געשטאַנען אונטערן ציי-כען פון די מאַגיסטראַט-וואהלען, וועל-כע זענען פאַרגעקומען אין אווענד. 8 אַ וויגער אווענד האט דער גע-וועזענער פירערמייסטער וויטאַלד נאָ-וויצקי געשענעט די זיצונג אין דער אַנוועזענהייט פון 22 ראַטמענער (אין יוד און אין קריסטליכער ראַטמאַן זע-נען געווען אַבוועזענד). אויפן אַ פּער-אַרדננג זענען די וואהלען פון אַ פּער-גערימייסטער, וויצע-פירערמייסטער און 3 לאַוויקעס.

קודם-כל זענען פאַרגעקומען די וואה-לען פון פירערמייסטער; אויף דעם דאָזיגען אַמט האט קאַנדידירט בלויז ה' נאָוויצקי, וועלכער בעקומט 21 שטימען אויף 22 אַפגעגעבענע (אין צעטיילט אין געווען אַ ליידיגער).

נאך דעם בעקומען זיך מיטן רע-זולטאַט פון די וואהלען האט דער ניי-געוועהלטער פירערמייסטער נאָוויצקי געדאַנקט פאַר דעם איהם אַרויסגעווי-זענעם צוטרוי און פּיערליך ערקלערט, דאס ער וועט זיין גאַנצע מיה און אַרבייט אַנווענדן צופרידענצושטעלען פּובליקום.

שענסטאכאווער ניי ע.ס.

באנקעט לכבוד דעם אָפּפּאַהרען פון האַנדי-ווערקער-טהווער יוסף ווייס קיין ארץ-ישראל

מיטוואך אָווענד איז אין לאַקאַל פון האַנדווערקער-פּערבאַנד פאַרגעקומען אַ פּיערליכער געזענגונג-אָווענד, איי-געאַרדענט דורכ'ן לעדער-צעך לכבוד דעם אָפּפּאַהרען פון דעם אַקטיווען מיטגליד פון דאָזיגען צעך און האַנדי-ווערקער טהווער יוסף ווייס מיט זיין פּרוי.

דעם באַנקעט עפּענט דער וויצע-סטאַרשי פון צעך ה' משה פּערמאַן, וועלכער בערוסט אלע געסט און גיט-איבער וועגען אָפּפּאַהר פון ה' ווייס קיין ארץ-ישראל. אַלס צייכען פון אַנער-קעגננג ווערט ה' ווייס בעהערט מיט אַ זשעטאַן. אין נאָמען פון לעדער-צעך בערוסט נאך ה' א. יאַרקאָוויטש. אין נאָמען פון דער האַנדווערקער-פּער-וואלטונג געווענעט דעם ה' ווייס און דעקאָרירט איהם מיט אַ זשעטאַן דער וויצע-פּרעזעס ה' ס. מיטלער. דאָן גע-זענענען דעם בעל-שמחה אלע סטאַר-שעס פון די צעכען, דער פּאַרשטעהער פון אונזער צייטונג און אנדערע געסט. דער טאַקסט-מייסטער איז געווען פּרעזעס ש. ניצמיראַווסקי, וועלכער האט אריינגעפיהרט אַ פּיערליכען טאַן, וואס האט אַנגעהאַלטען די גאַנצע צייט

טראגישער טויט פון א יוד אונטער די רעדער פון אַנאָמיאָ.

אויפן שאַסע, וואס פיהרט נאך בלאַקאוויץ איז געפאלען א קרבן פון א טראַגישען פאַרפאַל דער 33 יעהריגער עזעל ווינדמאַן.

ווינדמאַן, וועלכער האט א געוועלבל אין בלאַקאוויץ איז געפּאַהרען אַהיים צוזאַמען מיט נאך צוויי יודען אברהם זיסהאַלץ פון דאַרף בור זאַפּילסקי און ווייספּעלנער פון אַסטראָו. אַלע דריי זענען געפּאַהרען אויף ראָווערען. פון דער אַנדערער זייט איז פּלוצלינג אַנגעקומען א טאַקסויב, געפיהרט דורך דעם שאַפּער יאַן פּלוטאַ פון טשענסטאַ. קאָו. דער אויטאָ איז געפּאַהרען מיט א זעהר גרוסער שנעלקייט אַווי, אַז ווינדמאַן האט נישט געווינען אויסצוקי-רעווען אין א זייט און ער איז אַרום-טערגעפאַלען אונטער די רעדער פון דער טאַקסויב, ווערענדיג שווער פּער-וואונדעט. דער אויטאָ איז דערוויל אַריין אין א ריוו און דער שאַפּער איז לייכט פּערוואונדעט געווארען.

דעם שווער-פּערוואונדעטען ווינדמאַן האט מען גלייך אַריבערגעפיהרט נאך בלאַקאוויץ, וואו טראַק דער הילף, וואס ד. טראַגאווסקי האט איהם ערטיילט, איז ער גלייך געשטאַרבען.

דער אומגליקליכער איז ערשט 4 יאהר נאך דער תּהונה. ער האט פּער-יחומ'ט צוויי קליינע קינדער און א פּרוי.

דער אייגענטימער פון דער טאַקסויב-קע יאַן פּלוטאַ, וועלכער טראַקט די שולד פּונ'ם פאַרפאַל איז פּערהאַלטען געווארען דורך דער פּאַליציי און איבער-געגעבען געווארען צו דער דיספּאָזיציע פון אויספאַרשונג-ריכטער.

פון האַנדווערקער-לעבען.

צווייטער שניידער-צעך.

סיבות, ווייזט זיך ארויס, אַז דאס איז אַ פּוּלע יוצא פון דעוואַרגאַנזאַציע, פון נישט וועלען זיך אנערקענען, פון פיה-רען אַ וויסע קאַנקרענץ, פאַר אַרויס-רייסען דעם ביסען פון מויל.

עטליכע פּערוואַלונגען זענען יענע וואָך פאַרגעקומען פון דער דאַמען-סעקציע, פּערוואַלונגען, וועלכע הא-פען זיך געצויגען לאַנגע שעה'ן און דער סוף איז געווען, אַז דער סטאַרשי פון צעך האט געמוזט די סעקציע פו-נאַנדערלאָזען און זיך אָפּזאָגען צו האפען רי השגחה איבער איהר. אין זען די סעקציע האט אַליין צונויפגע-רופען איהרע מיטגלידער איז אַרויסגע-קומען דער טרויעריגער און נישט-דערלאָזבאַרער אינצירענט, וואס ברענגט סיי דעם צווייטען שניידער-צעך, ווי אויך דעם האַנדווערקער-פּערבאַנד נישט קיין פּוּל, כאַטש זיי אַרבייטען מיט אַלע כּחות, אַז די דאָזיגע דאַמען-סעק-ציע, וועלכע בעשטעהט פון עטליכע דרייסיג פּאַמיליעס זאָל זיך אַרגאַניזיר-רען און פיהרען אַ פּלאַנמאַסיגע טעטיג-קייט, כדי צו קאַנען האַפּען אַרבייט און לעבען דערפון.

פון האַנדווערקער-לעבען.

צווייטער שניידער-צעך.

צווישען אַלע צעכען איז דער צעך פון די מאַגאַזין-שניידער דער קאַמפּלי-צייטסטער ביי וועלכען די אַנפּיהרער לייגען אוועק מיה און אַרבייט, כדי די מיטגלידער פון דאָזיגען צעך צו אַרגאַניזירען און זיי געבען די מעגליכ-קייט פון עקזיסטענץ.

איז די דאָזיגע אַרגאַניזירונגס-פּאַר-בייט אָבער נישט אַזוי לייכט און נישט צוליעב דער שולד פון די אַנפּיהרער, נאָר טאַקע צוליעב דער שולד פון די מיטגלידער גופא, וועלכע האַפּען נישט קיין פּעראַשטענדיגונג פאַר זייערע איי-גענע לעבענס אינטערעסען.

אויב ס'געלונגט דאָך אויף וויפּיעל ס'איז נישט, צו אַרגאַניזירען די מיט-גלידער פון מענער-שניידער איז עס אַבער שווער און כּמעט אוממעגליך צו אַרגאַניזירען די דאַמען סעקציע. און היינט אין דער צייטונג וועט איהר געזענען אַנפּרעקלערונג פון דעם צוויי-טען שניידער-צעך, וואו זיי זענען מווייזע, אַז זיי געמען אַראָב פון זיך די פּעראַנטוואָרטליכקייט פאַר דער טע-טיגקייט און מעשים פון דער דאָזיגער דאַמען סעקציע.

פון האַנדווערקער-לעבען.

צווייטער שניידער-צעך.

צווישען אַלע צעכען איז דער צעך פון די מאַגאַזין-שניידער דער קאַמפּלי-צייטסטער ביי וועלכען די אַנפּיהרער לייגען אוועק מיה און אַרבייט, כדי די מיטגלידער פון דאָזיגען צעך צו אַרגאַניזירען און זיי געבען די מעגליכ-קייט פון עקזיסטענץ.

איז די דאָזיגע אַרגאַניזירונגס-פּאַר-בייט אָבער נישט אַזוי לייכט און נישט צוליעב דער שולד פון די אַנפּיהרער, נאָר טאַקע צוליעב דער שולד פון די מיטגלידער גופא, וועלכע האַפּען נישט קיין פּעראַשטענדיגונג פאַר זייערע איי-גענע לעבענס אינטערעסען.

אויב ס'געלונגט דאָך אויף וויפּיעל ס'איז נישט, צו אַרגאַניזירען די מיט-גלידער פון מענער-שניידער איז עס אַבער שווער און כּמעט אוממעגליך צו אַרגאַניזירען די דאַמען סעקציע. און היינט אין דער צייטונג וועט איהר געזענען אַנפּרעקלערונג פון דעם צוויי-טען שניידער-צעך, וואו זיי זענען מווייזע, אַז זיי געמען אַראָב פון זיך די פּעראַנטוואָרטליכקייט פאַר דער טע-טיגקייט און מעשים פון דער דאָזיגער דאַמען סעקציע.

פון דער רעוויזיאָניסטישער בעוועגונג.

ווי עס איז בעוואוסט איז מיט אַ צייט צוריק געשאפּען געוואָרען ביים טשענסטאַכאווער הצה"ר א, חוג-מנורה. מיט די קולטורעלע אסיפות פיהרט אַן פּראָפּ. ב. וויינבערג מיט דער מיטהילף פון די הברים פּעלץ און פּרידמאַן. די אַרבייט ווערט געפיהרט זעהר אינטענ-סיוו. יעדע דינסטאג און דאָנערשטאג קומען פאַר קולטורעלע אסיפות און יעדען שבת קומען פאַר רעפּעראַטען פון פּראָפּ. וויינבערג. דער חוג צעהלט 40 פּערזאָן.

פון בית"ר.

לויט אַ בעשולד פון דער קיעלצער קרייז קאָמעדע, קומט פאַר זונטאג ד. 2-טען סעכטעמבער אַ פּנישה פון עטלי-כע קנגים פון קיעלצער גלייל אין זאָ-טי פּאַטאַק.

אין דער פּנישה בעטייליגען זיך: טשענסטאַכאווער, סאַטנאוויץ בענדין, זשאַרקי, פּושירוב, אמסטוב א. א.

מצד דעם טשענסטאַכאווער קן בע-טייליגען זיך אין דער פּנישה וועט אויך גלידער. אין דער פּנישה וועט אויך אנטהילנעמען אַ פאַרשטעהער פון דער נציבות.

אויספּלוג פון זש. ט. נאָך פּרוזשעבאַרוש.

זונטאג, דעם 2 סעפטעמבער אַרדענט איין די היגע יודישע לאַנדקענטשאַפּט-געוועלשאַפּט אַנאָמיסלוג נאך פּרוזשע-באַרוש, וואו עס וועלען בעזוכט ווערען פּערשידענע יודישע אַלטערטימליכקיי-טען.

צוזאַמענטרעף אין לאַקאַל האַלב 6 פּריה. אַרויספּאַהר 6 א זייגער פּריה. איינשרייבונגען אין סעקרעטאַריאַט דעם 1 סעפטעמבער. דער סעקרעטאַר-יאַט איז טעטיג טעגליך פון 8-30 ביז 10 אָווענד.

דער לעצטער טערמין איינצוצעהלען די נאַציאָנאַלע להחאה.

דער פירערליכער קרייז-קאָמיטעט פאַר די נענים פון דער נאַציאָנאַלער הלוואה אַפּעלייט צו אַלע סובסקריבענ-טען, אַז זיי זאָלען אין משך פון דער נאַהנטער צייט בעצאָהלען אַלע פּער-לעגענע ראַטעס.

דער ענדיגליכער טערמין צו בע-

פון האַנדווערקער-לעבען.

צווייטער שניידער-צעך.

צווישען אַלע צעכען איז דער צעך פון די מאַגאַזין-שניידער דער קאַמפּלי-צייטסטער ביי וועלכען די אַנפּיהרער לייגען אוועק מיה און אַרבייט, כדי די מיטגלידער פון דאָזיגען צעך צו אַרגאַניזירען און זיי געבען די מעגליכ-קייט פון עקזיסטענץ.

איז די דאָזיגע אַרגאַניזירונגס-פּאַר-בייט אָבער נישט אַזוי לייכט און נישט צוליעב דער שולד פון די אַנפּיהרער, נאָר טאַקע צוליעב דער שולד פון די מיטגלידער גופא, וועלכע האַפּען נישט קיין פּעראַשטענדיגונג פאַר זייערע איי-גענע לעבענס אינטערעסען.

אויב ס'געלונגט דאָך אויף וויפּיעל ס'איז נישט, צו אַרגאַניזירען די מיט-גלידער פון מענער-שניידער איז עס אַבער שווער און כּמעט אוממעגליך צו אַרגאַניזירען די דאַמען סעקציע. און היינט אין דער צייטונג וועט איהר געזענען אַנפּרעקלערונג פון דעם צוויי-טען שניידער-צעך, וואו זיי זענען מווייזע, אַז זיי געמען אַראָב פון זיך די פּעראַנטוואָרטליכקייט פאַר דער טע-טיגקייט און מעשים פון דער דאָזיגער דאַמען סעקציע.

פּעקאַנטמאַכונג.

אַזוי ווי די תּלמוד-תּורה, מחויקי הרת" שטעהט פינאַנסיעל אין אַ קאַ-טאַסטראַפּאַלען מצב און איהר עקזיסטענץ שטעהט אין אַ סכּנה, ווייל כּמעט אַלע הכנסות שטעלען זיך אָב, איז יעצט די פּערוואַלטונג צוגעטרעטען אויס-צופיהרען א רעזאַלוציע פון דער אַלגעמיינער פּערוואַלטונג און עס איז גע-מאַכט געווארען א תקנה מיט דער הסכמה פון הרב דפה בצירוף די היגע אדמו"רים שליט"א, אז יעדער מאן אָדער פּרוי זאל אין יאָהרצייט טאָג פון זיינע עלטערן אָדער קרובים מנדב-ויין א נדבה לויט זיין מעגליכקייט צו דערהאַלטען די תּלמוד-תּורה.

די פּערוואַלטונג האט בעשלאָסען, אז אויך מצד דער תּלמוד תּורה זאָל עפּיס געטהון ווערען לטובת די נשמות פון די געשטאַרבּענע ז"ל און ס'ווערט געמענט א ספּעציעלער ספר-זכּרון, וואו עס וועלען פּערצייכענעט ווערען די נעמען און יאָהרצייט טעג פון די נפּטרים.

אין יאָהרצייט-טאָג וועלען די תּלמידים פון דער תּלמוד-תּורה לערנען משניות לטובת נשמת הגפּטור ז"ל און דערפאַר וועלען די קינדער, עווענטועל קרובים פון נפּטר בעזוכט ווערען פון אונזער אינקאַסענט, בכדי איינצוקאַסי-רען זיין פּריווייליגע נדבה לטובת דער תּלמוד-תּורה גענען א געהעריגער קוויטונג.

פּעקאַנטמאַכונג.

מיר מאַכען דעריבער בעקאַנט, אז יעדער, וואס וויל זיינע פּערשטאַר-בענע עלטערן אָדער קרובים פּערשאַפּען א נחת-רוח און דער נשמה אַ גרויסע טובה טהון, כדי זי זאל נתעלה ווערען דורכ'ן משניות-לערנען פון תּנוקות של בית רבן שלא טעמו טעם חטא, זאָל דירעקט אין אונזער קאַנצעלאַריע, נאַדוועסטשנאַ 42, עווענטועל דורך דער פּערמיטלונג פון אונזערע אינקאַסענ-טען, אָנגעבען גענוי די נעמען און יאָהרצייט-טעג פון די בעטרעפּענדע נפּטרים.

די פּערוואַלטונג פון תּ"ת, מחויקי הרת".

אַזוי ווי די תּלמוד-תּורה, מחויקי הרת" שטעהט פינאַנסיעל אין אַ קאַ-טאַסטראַפּאַלען מצב און איהר עקזיסטענץ שטעהט אין אַ סכּנה, ווייל כּמעט אַלע הכנסות שטעלען זיך אָב, איז יעצט די פּערוואַלטונג צוגעטרעטען אויס-צופיהרען א רעזאַלוציע פון דער אַלגעמיינער פּערוואַלטונג און עס איז גע-מאַכט געווארען א תקנה מיט דער הסכמה פון הרב דפה בצירוף די היגע אדמו"רים שליט"א, אז יעדער מאן אָדער פּרוי זאל אין יאָהרצייט טאָג פון זיינע עלטערן אָדער קרובים מנדב-ויין א נדבה לויט זיין מעגליכקייט צו דערהאַלטען די תּלמוד-תּורה.

די פּערוואַלטונג האט בעשלאָסען, אז אויך מצד דער תּלמוד תּורה זאָל עפּיס געטהון ווערען לטובת די נשמות פון די געשטאַרבּענע ז"ל און ס'ווערט געמענט א ספּעציעלער ספר-זכּרון, וואו עס וועלען פּערצייכענעט ווערען די נעמען און יאָהרצייט טעג פון די נפּטרים.

אין יאָהרצייט-טאָג וועלען די תּלמידים פון דער תּלמוד-תּורה לערנען משניות לטובת נשמת הגפּטור ז"ל און דערפאַר וועלען די קינדער, עווענטועל קרובים פון נפּטר בעזוכט ווערען פון אונזער אינקאַסענט, בכדי איינצוקאַסי-רען זיין פּריווייליגע נדבה לטובת דער תּלמוד-תּורה גענען א געהעריגער קוויטונג.

ווי האַלט עס מיט „עקיבא“ אין וועלונ.

די מיט שווערע מיה ניי-פּערפּלאַנ-צטע, אויפן וויעלונער באַדען, יוגענד-אַרגאַניזאַציע „עקיבא“ האט געשלאָגען וואַרצלען און איז שוין היינט אַנאָרגאַ-ניזאַציע מיט אַרגאַניזאַציעס צוגלייך. צעהלענדיג שוין ביז 40 מיטגלידער.

אייגענטליך האַפּען מיר אַהן עין-הרע אַזוי אויך גענוג יוגענד-אַרגאַני-זאַציעס. מען האט שוין נישט אַזוי פּיעל פּינגער אויף די הענד וויפּיעל אַרגאַניזאַציעס ס'איז דאָ און די „עקי-בא“ פּעהלס חלילה נישט צו צום מנין.

די חברה-קדישא האט שוין געבראַכען רעם אָבמאַך.

זי וויל ווייטער נישט אַרויסלאָזען די הערשאַפּט פון איהרע הענר.

ווי בעוואוסט איז צווישען דער חברה קדישא און קהלה געשלאָגען גע-ווארען אַנאָבמאַך, וועלכער ענטהאַלט צווישען אנדערע פּאַלענער 2 פּונקטען: 1) די זיצונגען פון דער חברה-קדישא מווען פאַרקומען אין קהלה-לאַקאַל ביי דער אַנוועזענהייט פון צוויי דאוארעס, 2) דאָס געלד פאַר די קרקעות און מצבות נעמט די קהלה, וועלכע צאָהלט אויס איהר חלק (35 פּראָצ). דער חברה קדישא, און אַט שוין ביים פּרש-טען בר מינן, רפּאַל מאַרקוס ז"ל, וועל-כער איז אַנגעשטאַרבען אין עלטער פון 95 יאָהר און איז געווען דער עלטסטער יוד פון דער שטאָדט, האט די חברה-קדישא די זיצונג ווייטער אָבגעהאַלטען ביי ה' ווארשאווסקי אין וואווינונג, דאָס געלד אַליין אָפּגענומען און זי האט דער קהלה אויסגעצאָהלט דאָס איהריגע, אַנשטאַט ווי עס דאַרף זיין פּערקעהרט.

אויסערדעם, שמועסט מען, שפּילען די חברה-קדישא-לייט ווייטער טריימף מיט די מתעסקים, וואס האַפּען מיט דעם „חרם“ נישט געוואַלט מיטהאַל-טען, און האַפּען זיי צו דער טהרה געפּרובט נישט צוצולאָזען (וואס ס'האט זיך זיי אַנג נישט איינגעגעבען) און אויך צו דער „פּושה“, וועלכע זיי האָ-בען נעמאַכט נאך דער לויה, נישט פּערטענען יענע בעל-מתעסקים. די קהלה זאָל וועגען דער געשאפּע-גער לאַגע צוזאַמענרופּען אַ זיצונג.

נפטר געוואָרען דער דוואַלשאַינער רב.

פון דוואַלשאַי אין מען מודיע, אַז דאָרט איז נפטר געוואָרען אין עלטער פון 59 יאָהר דער אַרטיגער רב, הרב פּיוויש קאַנטאַר.

דער נפטר, וועלכער האָט זיך אויס-געצייכענט מיט זיין פּקחות און למדנות איז געווען רב אין דוואַלשאַי 4 יאָהר, נאָכ'ן טויט פון זיין פּאַטער, דער בע-ריהמטער רב בנימין ז"ל, וועלכער האט מחבר געווען פּיעל חבורים. איי-דער ער איז געוואָרען אויפגענומען אַלס רב איז דער נפטר געווען שוחט און מורה-הוראה אין קיעלציגלאָוו. דער נפטר האט נישט איבערגעלאָזט קיין מלא מקום, זיין איינציגער זוהן גע-מונט זיך אין א"י, וואו ער פּערנעמט אַ וויכטיגען פּאַסטען.

דער פּריעזידיענט טויט פון רב האט אַרויסגערופּען גרויס טרויער אין שטאָדט. מיטוואַך איז פאַרגעקומען די לויה, אין וועלכער עס האָט זיך בע-טייליגט דאָס גאַנצע שטעטל, מאַסען צוגערייזט, צווישען זיי פּיעל רבנים, וועלכע האַפּען מספּיד געווען דעם נפטר.

30.000 פאַר האַנדווערקער.

אין באַנק קאָמפּאַנלי איז אָנגעקומען פון באַנק גאַספּאַדאַרשי א סומע פון 30.000 ר. מיט'ן צוועק צו פּערטיילען לאַנגטערמיניגע הלוואות פאַר האַנדי-ווערקער אין וויעלונער פּאַוויאַט. די קאָמיטעי, וועלכע וועט מיט די

Zarząd Nowej Synagogi

prosi o bezwarunkowe uregulowanie zaległości tak z tytułu dzierżawy miejsc, jak też i dobrowolnych ofiar **najpóźniej do dnia 2 września r. b. włącznie** Niecałkowicie zapłacone miejsca Zarząd Synagogi będzie zmuszony wynajmować po tym terminie innym reflektantom.

Sprzedż bilietów od dn 26 sierpnia r. b. od godz. 18-20 codziennie w kancelarji Synagogi

Wejście wyłącznie za biletami.

Zatwierdzone przez Ministerstwo W. R. i O. P. za № 2090/218

Roczne kursy handlowe i półroczne buchalteryjne

z uwzględnieniem nauki o skarbowości pod kierown. R. GERMAN-SZUMACHEROWEJ rozpocząć na rok szkolny 1934-35 przyjmowanie zapisów kandydatów (ek). **Kończącym wydaje się świadectwa.** Słuchaczom po ukończeniu Kursów z wynikiem dobrym zapewnią się praktykę. KANCELARJA: ul. DĄBROWSKIEGO № 11 mieszk. 5, front, II-gie piętro, telef. 22-75.

Tamże I-sza szkoła pisania na maszynach.

Pierwszorzędna Pracownia Kuśnierska
S. A. BIRNBAUM
I-sza Aleja № 3, w podwórzu
przyjmuje na nadchodzący sezon wszelkie roboty kuśnierskie **po cenach niżonych.**
S. A. Birnbaum, Aleja № 3.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה!

אין די גרויסע לופטיגע זאלען פון **האנדווערקער = פערבאנד**
אלע 12
איז צו פערדינגען פלעצער פאר מענער און פרויען אויף די ימים-נוראים. עס וועלן דאווענען **די בעסטע בעלי-תפילות.** איינטריט-בילעטען צו מעסיגע פרייען שוין צו בעקומען אין דער קאנצע-לאריע פון האנדווערקער-פערבאנד, אלע 12 גאנצען טאג.

ZA WIADOMIENIE.
Z dniem 1 sierpnia r. b. OTWARTY ZOSTAŁ **HURTOWY SKŁAD TAPET, FARB** i wszelkich przyborów malarskich **S. GOSTYŃSKI**
Częstochowa, Piłsudskiego 29, tel. 10-45 i poleca wszelkie towary po cenach ściśle fabrycznych.

Lota Faktorowa
Częstochowa, II Aleja 38.
Niniejszem podaję do wiadomości Sz. P., iż **praca w przedszkolu Loty Faktorowej** rozpoczęła się z dniem 15 sierpnia. r. Lokal na parterze odpowiada wszelkim wymaganiom higienicznym urządzony według najnowszych wymagań pedagogicznych i zaopatrzony we wszelkie pomoce naukowe. Podczas pogód wszelkie zajęcia prowadzone w ogrodzie, Aleja 30. Komplety prowadzone przed i po południu. Przyjmuje się dzieci od lat 3 do 7. Dzieci 6-cio letnie przygotowuje się do kl. A. i B. Zapisy przyjmuje się Aleja 38, w razie pogody w ogrodzie Aleja 30. Ceny przystępne.

די ערשטע יידישע כעמישע פראגניע אין פארבערן **„KRYSZTAŁ”**, Berka Joselewicza 2
קעניטערס פון יאהר 1924
עמפעהלע זיך די ג' קליענטעלע מיט איהר וויסערדיגען צוטרוי.
נעמט אן כעמיש צו רייניגען און צו פארבען אלערליי קליידונג: פאלטאס, אנצוגער, קאסטיומען, קינדער-גארדעראבע, פוטער צו וואשען און גארדינען צו וואשען מיט שאפען, ווי אויך צו פארבען לעדערנע קורטקעס, פלעקען ארויס-א ווענער האך-גלאזן אין אונזער פראגניע נור 14 גראשען, א העמד 50 גראשען. די געזעהרע קונדשאפט, וועלכע איז ביי אונד פון אונזער ארבייט צופרידען, וועט אונד ווייטער איהר צוטרוי שטענען.
„קרישטאל”, ב. יאסעלעוויטשא 2, אין הויף.

PROSZKI «KOWALSKINA»
STOSUJE SIĘ PRZY UPORCZYWYCH **BOLACH GŁOWY**
KONIECZNIE ZE ZNAKIEM „SERCE W DIERŚCIENIU”
FABRYKA CHEM-FARMAC. ARKOWALSKI, WARSZAWA

זענט שווארצבוים'ען אויף פונקטען. בערקאוויטש-לאנדוי קעמפען אונגע-שיעדען. ראפאארט בעזיענט פיסטאוו-סקיין דורך דיקוואליפיקאציע פון דעם קעמפען. שלימער - גראנעק קעמפען אונגעשיעדען.
צום סוף קימען פאר צוויי פראפא-גאנדע קאמפען, צווישען כליוונער - זילבערפער און בינדער-שיין, וועלכע קעמפען צו 4 רונדעס אין א שעהנעם סטיל און ווייזען ארויס א זעהר גוטע פאָרם גאָכין צוויקומען פון סקאָלע, וואו זיי האָבען זיך בעטייליגט אין דעם צוגרייטונגס-קורס צו דער מפבי'אדע אין תל אביב אין יאהר 1935.

צו די גאָסטשפיעלען פון „דער יודי-שער באַנדע” אין טשענסטאָכאָוו.

די ידיעה, אז דאס בעריהמע וואר-שווער קליינענסט-טשאַטער, די יודישע באַנדע” קומט קיין טשענסטאָכאָוו, האט ארויסגערופען א אויפריכטיגע פרייד ביי אלע ליבהאבער פון א בעסער יודיש טעאָטער, אומעטום ווי די „יודי-שע באַנדע” קומט, ברענגען זיי פרייד, אויפמונטערונג און הייטערקייט. אין לעמבערג האט די „יודישע באַנדע” געשפיעלט צוויי פראָגראַמען גאנצע 7 וואָכען ביי אויספערקויפטע הייזער און די גאנצע לעמבערגער פרעסע האט די פאָרשטעלונגען בעזייכענט אַלס העכסט קינסטלערישע און אַמוזירענדיגע. דאס זעלבע יעצט אין קראָקע.
די „יודישע באַנדע” געפונט זיך יעצט אין איהר גאַנצען גרויסען צוזאַמען-שטעל בערייכערט מיט די בעסטע קינסטלערישע קרעפטען, וועלכע מיר האָבען נאך דאָ גישט געזעהן. מיט דער „באַנדע” קומען יעצט די שטערן פון רעזי-טעאָטער אין פוילען; חנה גראָס-בערג, לילי ליליאַנאָ, מאַלווינאָ ראָפּעל, דוד לעדערמאַן, לעאַן ליבנאַלד, ערמאַן פעניגשיין, זישע קאַץ, אייויק ראָטמאַן און קאַמפּאָזיטאָר דוד בייגעלמאַן.
די „יודישע באַנדע” שפיעלט גישט מעהר ווי 2 טאָג אין טשענסטאָכאָוו אין קינא „אַטלאַנטיק”. דאס איז פרייטאָג, דעם 31 טען שערפיען אָווענד, אויף טיש און אויף בענק”. שבת, דעם 1-טען וורושעליען 3 30 נאכמיטאג, אויף טיש און אויף בענק”. שבת אָווענד צווייטע און לעצטע פאָרשטעלונג „מיטן רבינס פח”...
דער צוזאַמענפאַהר פון וואַרשאַווער קרייז פון „מכבי”.

זונטאג, דעם 2 סעפטעמבער ד. ה. קומט פאר אין ווארשא דער צוזאַמען-פאַהר פון וואַרשאַווער קרייז פון מכבי. צום וואַרשאַווער קרייז געהערט אויך דער הויכער מכבי, וועלכער דעלעגירט אויפן צוזאַמענפאַהר די ה"ה לייב ווייס און ישראל טיבערג.

Kino „EDEN”

צו דער פיערליכער ערעפונג פון סעזאן דער רעוועלוציאָנער פילם **SMIERĆ ODPOCZYWA**

בעהיימיניספילע דראמע וועגען א ליבע, וואס איז געווען שטארקער פויגל טויט הייסט-ראָלען:
דער אונפערגלייכליכער פּרעדיקאַטאָר און די בעהימיניע אייוולין ווינעבל, אויסגעצייכענטע אויסער-פראַגראַמס.
פראַך די גרויסע קאָסטען זענען די פרייען גישט געהעכערט.
שבת און זונטאג מיטאָג-פאַרשטעלונגען צו ביליגע פרייען.

Kino „LUNA”

שאַפּאַנישע אַרצי-קאָמעדיע **Ja mam temperament**
רייזע אויסשטאַטונג! סאַלוען געלעכטער הייסט-ראָלען: מעריאַן דעוויס, בינג קראַסבי, פיפי ד'אַרסעי א. א.
אויסערן פראַגראַם:
פאַט, פאַראַמאָנט און מעטראָ-צוגאַפּען.

ATLANTIC

אַגראַדאַווא 14.
צום ערשטען מאל אין טשענסטאָכאָוו! פאַר וואַרשא! מעכטיגע דראַמע פון לעבען פון דער וועלט-הערשרין.

KATARZYNA WIELKA

רעזי: אַלעקס קאַרדאָ
מיט דער געניאַלסטער אַרטיסטעק עליוואַבעט בערגער אין דוגלאַס פּערבאַנסק אויסערן פראַגראַם:
ROMANS BIEDRONI

Redaktor i wydawca: B. Socian

Druck. B. Socian, Aleja 6

אכטונג יודען!
אויף די קומענדיגע ימים-נוראים פערזעהט איהר מיט פריילעך און בלינקלעך נור אין די איינציגער יידישער אָפּטיקער פּרומע, וואו איהר פּעפּל פּעהל א גרויסען אויסהאל די מאָדערנעסטע פּאַטענען מיט די בעסטע גלעזער פאַר מעניש אויטעפּהירט פּונקטליך ווי די רע-צעפטן פון די ה"ה אָפּטיקער, ווי אויך זעמליכע רעפּערא-טורען צו זעהר גילדיגע פרייען. ביטע זיך צו ערקלדיגען.
Optyk Medical Z. ERNER
2-ga Aleja 31.

פאַרבער" און כעמישע וועשער" „BENETA”
בערעק יאָסעלעוויטש 11 №
(נעגענאָיער דעם געוועזען פון דער קאַפּעליוואַרניע) אונטער דער לייטונג פון אַנאַטאָלעוועט פון דער כעמישער אינווסטריע - שלע אין וואַרשא.
100 פּראָצ. גאַראַנטירט פאַר גוטער אויספירונג.

לעזט אויפּמערקזאַם!
דערמיט מאַך איהר בעקאַנט, דאס אין מיין **שניידער = וואַרשאַטאָ**
קען מען בעקומען אלערארט פּערטיגע יידישע מלבושים ווי אנצוגער, שניט-רעק, פּאַלעטעס לייכטע און שווע-רע, וועלכע און ביכער, זיידענע קאַפּטעס און אַל-פאַגענע, שלאַף-רעק לייכטע און שווערע, ווי אויך אלערארט קינדער-מלבושים צו זעהר ביליגע לאָדער פרייען. עס ווערען אויך אָנגענו-מען בעשעלונגען פון אייגענע סחורות, וואס ווע-רען ערשטקלאַסנע אויסגעפירט.
רעקלע צו בעהאַנדלונג-סאַלידע אויספירונג א גרויסער אויסהאל פון מאָדערנע סחורות.
מיט אַכטונג ח"י יעקב קאַהן, מאַסטאָווא 9

szkoła tańców
baletm. K. Kosteckiego
w lokalu własnym Waszyngtona 6
Przyjmuje zapisy na kursy, lekcje od-
dzielne codziennie od 10 rano do 9 w.
Opłata za lekcje przystępna.
שבת 1 סעפּטעמ. 8 אָווענד פּראַקטישע לעק-
ציע פאַר יידישע געזעלשאַפּט און אויף יעדען
שבת שווער. לעצטע שוואַך-שלאַקער. צונעגליכער אָפּציען.

Galathea
די חלטה-באַרימטע דאַקטוירים האָבן פּעסענע-סעטי, אז 75% מ'קאָמדייטן אַנטשטייען צו ליב אַבסטרופּענע.
א קראַנקער מאַן איז די הייבסטע סיבה פון עמסטייען פון קראַנקהייטן - פּאַראַמיריקס דאָס בלוט און שאַפּט אַ שלעכטע טאַף-העקסלונג.
ZIOŁA Z GÓR HARCU
D-ra LAUERA
ווי עס האָבן פּעסענעסעלע די נרעסע ראַק-טוירים, זענען אַן אידעאַל מיט פאַר געזונט מאַכן רעם מאַגן, באַזייטיקן אַבסטרופּענע, זענען אַ ליכט פּאַראַמיריקס-מיטל, פאַרליכטערן די אויפנאַבע פון די פאַרזאַונט-אַרנאָנען, פאַרשטאַרקן רעם אַרנאָניע און העקן רעם אַפּעטיט.
ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA
פּאַזיטיוו די לידן פון לעבער, נירן, גאַלטייענער, העמאָרידן, לידן, רעמאטאָיזם, און אַרטרעטיזם.
די פּריי פון אַ שטאַבל 1.50 זל.
א ראַפּט-שטאַבל 2.50 זל.
צו פּאַקטען אין אַפּטיקן און פּאַפּטיק-קלאַרן.

POI i niemita jego woń
USUWA PŁYN SUDOR
„AP. KOWALSKI” WARSZAWA

POI i niemita jego woń
USUWA SUDORYN
„AP. KOWALSKI” WARSZAWA
PROSZEK Z SITKIEM

Odciski
ZGRUBIAKĄ SKÓRĘ I BRODAWKI
USUWA BEZ BÓLU I BEZPOWROTNI
KLAWIOL
„AP. KOWALSKI” WARSZAWA